

3 Beleidsbegroting: Paragrafen

De begroting bestaat uit een beleidsmatig en een financieel gedeelte. De paragrafen vallen onder het beleidsmatige gedeelte. Zij geven een dwarsdoorsnede van de begroting, gezien vanuit een bepaald beleidsterrein. De informatie komt anders in de begroting veelal versnipperd voor en is daardoor minder inzichtelijk.

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.1.1 Inleiding

Deze paragraaf gaat in op de vraag in welke mate de financiële positie van gemeente Gorinchem toereikend is om de financiële gevolgen van risico's die zij loopt, op te kunnen vangen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit:

1. De beschikbare weerstandscapaciteit: alle middelen en mogelijkheden om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen.
2. De benodigde weerstandscapaciteit: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen (zoals voorzieningen) én die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

3.1.2 Vastgesteld beleid

Voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de volgende vastgestelde beleidskader van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen	2017

3.1.3 Beschikbare weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is weergegeven hoe de beschikbare weerstandscapaciteit is opgebouwd.

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarstukken 2017	Begroting 2019
Algemene reserve	35,7	25,2
Onbenutte belastingcapaciteit	2,4	0,3
Post onvoorzien	0,1	0,1
Meerjarige begrotingssaldi	3,5	0,6
Totale weerstandscapaciteit	41,7	26,2

De algemene reserve bedroeg bij de jaarrekening 2017 € 35,7 mln. Bij de perspectiefnota 2019-2022 is aangegeven op welke wijze de algemene reserve ingezet wordt, voor nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de inleiding van de begroting. Hiermee komt de algemene reserve voor de begroting 2019 uit op € 25,2 mln. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door een vergelijking te maken tussen de Gorinchemse OZB-tarieven en de "artikel-12-tarieven". Dit zijn de tarieven die een gemeente minimaal moet heffen om in aanmerking te komen voor financiële steun vanuit het Rijk (via het gemeentefonds). De berekeningswijze bleek de afgelopen jaren niet juist te zijn toegepast, hetgeen in de begroting 2019 hersteld is. De onbenutte capaciteit wordt incidenteel meegenomen in de weerstandscapaciteit, omdat deze in de praktijk niet snel zal worden ingezet. Ook de post onvoorzien, die ieder jaar in de begroting staat, wordt slechts incidenteel meegenomen in de weerstandscapaciteit. Er zal namelijk in het eerstvolgende jaar weer een nieuwe post voor onvoorziene zaken in de begroting worden opgenomen.

3.1.4 Benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te berekenen, zijn allereerst de risico's geïdentificeerd. Vervolgens is gekeken naar de kans van optreden van het risico: erg onwaarschijnlijk, waarschijnlijk, zeer waarschijnlijk of er zijn duidelijke indicaties die wijzen op optreden. Deze kansen zijn uitgedrukt in procenten. Vervolgens is deze kans vermenigvuldigd met de financiële grondslag voor de berekening van het risico (kolom bedrag). Als het risico meerjarige financiële effecten heeft, wordt het risico voor maximaal vier jaar meegenomen in de benodigde weerstandscapaciteit. Jaar 1 voor 100%, jaar 2 voor 75%, jaar 3 voor 50% en jaar 4 voor 25%. Dat betekent dat vanaf het jaar van optreden van een risico de gemeente maximaal vier jaar de tijd heeft om het financiële effect voor 100% in de begroting op te vangen.

In deze paragraaf bespreken wij allereerst de risico's met een incidenteel financieel effect. Als tweede bespreken we de risico's met een structureel financieel effect. Als derde bespreken we de risico's zonder een financieel effect voor de benodigde weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarrekening 2017	Kans	Bedrag	2019	2020	2021	2022	Huidig
Incidenteel financieel effect								
1. Gemeentelijke grondexploitaties	3,86		3,86					3,86
2. Hoog Dalem	2,89	87,5%	3,30					2,89
3. Waarborgen en garanties	3,75	12,5%	47,51					5,94
4. Uitgegeven geldleningen	0,34	12,5%	0,76					0,10
5. Station Papland	2,28	87,5%	2,60					2,28
Structureel financieel effect								
6. BTW Sport	-	87,5%	0,30	0,26	0,20	0,13	0,07	0,66
7. Bedrijfsvoering	0,47	37,5%	0,25	0,09	0,07	0,05	0,02	0,23
8. Dividendinkomsten	0,77	12,5%	0,35	0,04	0,03	0,02	0,01	0,11
9. Verbonden partijen	0,31	12,5%	1,00	0,13	0,09	0,06	0,03	0,31
10. Gemeentefonds	0,94	37,5%	0,60	0,22	0,17	0,11	0,06	0,56
11. Vennootschapsbelasting	1,53		-					-
12. Leegstand panden	0,33	87,5%	0,35	0,31	0,23	0,15	0,08	0,77
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	17,47		60,88	1,06	0,79	0,53	0,26	17,70

Risico's met een incidenteel financieel effect

1. Gemeentelijke grondexploitaties

De risico's rondom de gemeentelijke grondexploitaties zijn in totaal ingeschat op € 3,86 miljoen. De risico's zijn gebaseerd op het MPG 2018, waarin deze zijn uitgesplitst per grondexploitatie. Omdat hier het totaalrisico wordt weergegeven, zijn de kolommen kans en bedrag niet ingevuld.

2. Hoog Dalem

De gemeentelijke risico's van het bouwproject Hoog Dalem worden, op basis van de laatst vastgestelde grondexploitatie, gehandhaafd op € 3,3 miljoen. Dit komt neer op het gemeentelijk aandeel in de reeds betaalde onteigeningsvergoeding voor het middengebied en de bijkomende juridische kosten. De rechtszaak over de onteigeningsvergoeding heeft meer tijd in beslag genomen dan vooraf verondersteld. De uitspraak van het hof wordt pas begin 2019 verwacht. De kans dat de gemeente ook tenminste dit bedrag zal moeten betalen als onteigeningsbijdrage wordt hoog ingeschat, waardoor het gewogen risico op € 2,89 uitkomt.

3. Waarborgen en garanties

De gemeente Gorinchem staat voor circa € 47 miljoen garant voor leningen van bijvoorbeeld deelnemingen, onderwijsinstellingen en verenigingen. Deze € 47 miljoen vormt de financiële grondslag voor de berekening van het risico. De kans dat de gemeente wordt aangesproken voor schulden/leningen van deze instanties is ingeschat als erg onwaarschijnlijk (12,5%).

4. Uitgegeven geldleningen

De gemeente Gorinchem heeft circa € 0,76 miljoen leningen verstrekt aan bijvoorbeeld stichtingen. Deze € 0,76 miljoen vormt daarmee de financiële grondslag voor de berekening van het risico. De kans dat één of meer van deze stichtingen hun lening niet kan terugbetalen, wordt ingeschat op erg onwaarschijnlijk (12,5%).

5. Station Papland

In de Perspectiefnota 2017-2020 is in het hoofdstuk *Relevante ontwikkelingen* station Papland genoemd: *Met betrekking tot de aanleg van station Gorinchem Noord / Papland op de MLL is besloten dat de aanleg daarvan wordt uitgesteld en in principe 'meeloopt' met de ontwikkeling van bedrijventerrein Grootte Haar.*

De uitgifte van het bedrijventerrein is op zijn beurt afhankelijk van de realisatie van een tijdelijke extra ontsluiting van de A27. Daarmee is er nog niet met zekerheid te zeggen wanneer met de aanleg van het station gestart kan worden. Het totale tekort wordt ingeschat op circa € 2,6 miljoen (en als zeer waarschijnlijk, 87,5%). Zodra er meer duidelijkheid is over het moment waarop het station gerealiseerd gaat worden, zal worden bezien op welke wijze de financiering van de totale investering plaatsvindt, mede in relatie tot de reeds beschikbaar gestelde middelen.

Risico's met een structureel financieel effect

6. BTW Sport

Als gevolg van gewijzigde landelijke regelgeving zullen kosten voor sport (incl. exploitatie van de accommodaties) vanaf 2019 in veel gevallen niet meer in aanmerking komen voor aftrek van BTW. Dit betekent dat de BTW een kostprijsverhogende factor wordt. Een deel van de kosten voor sport(accommodaties) wordt gemaakt door de gemeente, een deel door de verschillende - al dan niet gesubsidieerde - sportverenigingen. Dit betekent dat onderzocht gaat worden wat het effect op de gemeentelijke kosten en subsidies is, door het wijzigen van de BTW-regelgeving. Een globale inschatting van wat de kostenstijging zou kunnen betekenen is opgenomen in deze risicoparagraaf. Voor de investeringen in (nieuwe) sportaccommodaties geldt een subsidieregeling, waaruit de BTW-kosten worden gecompenseerd.

7. Bedrijfsvoering

Risico's omtrent bedrijfsvoering ontstaan doordat juridische afspraken niet (kunnen) worden nagekomen, het contractenbeheer niet op orde is, de mogelijke (financiële en / of personele) gevolgen van de organisatieontwikkeling, de kosten voor externe inhuur en (langdurig) ziekteverzuim hoger uitvallen dan verwacht et cetera. Ook nieuwe wettelijke ontwikkelingen die op de gemeente afkomen en die gevolgen kunnen hebben voor de bedrijfsvoering vallen hieronder. Denk bijvoorbeeld aan de invoering van de wet Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) per 25 mei 2018. Inmiddels is hiervoor formatie opgenomen in de begroting. Voor de mogelijke financiële en personele consequenties van de organisatieontwikkeling is een reserve gevormd. Het risico voor de bedrijfsvoering wordt daarom neerwaarts bijgesteld naar € 0,25 mln. De kans wordt ingeschat op waarschijnlijk (37,5%). Omdat het hier gaat om een risico met structurele financiële effecten, komt het totale risico uit op € 0,25 miljoen.

8. Dividendinkomsten

De begrote dividendinkomsten waren jaarlijks circa € 0,8 miljoen. In deze begroting is het structureel wegvallen van het dividend van Eneco (€ 450.000), als gevolg van de voorgenomen verkoop van aandelen, reeds verwerkt. De resterende begrote dividendinkomsten betreffen Stedin en de BNG. De kans dat die dividendinkomsten substantieel lager uitvallen wordt ingeschat als erg onwaarschijnlijk.

9. Verbonden partijen

Gemeente Gorinchem heeft te maken met diverse verbonden partijen. Het aantal verbonden partijen en het financieel en inhoudelijk belang hiervan neemt de laatste jaren toe. In de paragraaf Verbonden partijen is meer informatie te

vinden per verbonden partij met bijvoorbeeld een beschrijving van het publiek belang en de risico's. Niet alle risico's die daar genoemd worden, zijn financieel vertaald. Momenteel is er veel aandacht voor verbonden partijen en in het bijzonder gemeenschappelijke regelingen. Om de eigenaarsrol van de gemeente beter te kunnen ondersteunen, wordt hiervoor sinds 2018 extra capaciteit ingezet. Als financiële grondslag voor de berekening van het risico hanteren wij een bedrag van € 1 miljoen en schatten wij de kans in op erg onwaarschijnlijk (12,5%).

10. Gemeentefonds

De hoogte van het Gemeentefonds heeft de afgelopen jaren een fluctuerend verloop gekend. Dit werd met name veroorzaakt door de algemene economische omstandigheden, het uitgangspunt van 'Samen de trap op, samen de trap af' en periodieke herijkingen van de maatstaven. De jaarlijkse groei (of krimp) van het gemeentefonds staat ook wel bekend als het accres. De normeringssystematiek 'Samen de trap op, samen de trap af' blijft bestaan, maar is verruimd. Met ingang van 2018 is de basis voor deze berekening de totale rijksbegroting. Dit geeft een bredere basis en daarmee een stabielere ontwikkeling van de accrespercentages. De opgaven uit het regeerakkoord zijn op hoofdlijnen vertaald in het InterBestuurlijk Programma (IBP), waarvoor structureel extra middelen worden ontvangen. Ca 2/3 van het IBP is in de begroting gereserveerd op een stelpost om deze opgaven te realiseren. De verdere invulling zal de komende jaren vorm krijgen. Omdat niet precies duidelijk is wat de opgaven gaan kosten en verdere fluctuaties in het gemeentefonds niet geheel zijn uitgesloten, wordt een risicobedrag opgenomen gelijk van € 0,6 mln (ca. 1% van het gemeentefonds) met een kans van 37,5%.

11. Vennootschapsbelasting (vpb)

Het vervolgonderzoek naar de definitieve bepaling van onze belastingplichtige activiteiten is in 2018 afgerond. Hieruit blijkt dat de gemeente Gorinchem geen vennootschapsbelasting is verschuldigd. Het eerder opgenomen risico van € 0,7 mln. komt daarmee te vervallen.

12. Leegstand panden

In de begroting staan ruim € 3 miljoen aan huuropbrengsten geraamd. Bij de meeste verhuurde panden is sprake van een meerjarige verhuurovereenkomst en is het risico op leegstand beperkt. Bij enkele panden is het risico groter. Een concreet voorbeeld is het gemeentelijk pand aan het Stadhuisplein, waarin momenteel Avres gehuisvest is. Avres heeft inmiddels het huurcontract opgezegd. Het gemeentelijk pand komt daarmee, maar een concrete huurder is nog niet gevonden. Het bedrag voor de panden waar de gemeente risico loopt is ingeschat op € 0,35 mln. Het risico valt in de hoogste categorie (87,5%).

Risico's zonder financieel effect voor het weerstandsvermogen

1. Sociaal Domein

De reserve Sociaal Domein is op dit moment toereikend om specifieke risico's in het Sociaal Domein af te dekken. Daarom worden de risico's in het Sociaal Domein niet meegenomen in de berekening voor de benodigde weerstandscapaciteit. Denk bij eventuele risico's in het bijzonder aan de Dienst Gezondheid & Jeugd (DG&J), inclusief de Service Organisatie Jeugd (SO). Deze doet in beginsel niet aan reservevorming. Bij substantiële financiële tegenvallers kan zij daarom bij gemeenten aankloppen. De raad heeft in 2017 in haar zienswijze op de begroting het belang aangegeven om te blijven sturen op een reëel financieel meerjarenperspectief. In 2018 is er een beroep op de deelnemende gemeenten gedaan voor een extra bijdrage ter dekking van het verwachte tekort. Het is de doelstelling om meerjarig het tekort terug te dringen om zo structureel de lasten te laten passen binnen het beschikbare budget. Door het karakter van de open-einde regeling, blijft het overigens moeilijk om hier direct invloed op uit te oefenen. Ook op het gebied van beschut werk en re-integratie zien we een toenemende druk op de beschikbare budgetten. De invoering van een (verlaagd) abonnementstarief bij de huishoudelijke ondersteuning betekent waarschijnlijk ook vanuit die kant een oplopende druk op de budgetten. De financiële risico's in het Sociaal Domein blijven daarmee een aandachtspunt.

2. Rentelasten

Conform het Treasurybeleid ligt de targetrente onder de gehanteerde rekenrente. Hierdoor vallen naar verwachting de rentelasten van eventuele nieuwe (langlopende) leningen binnen de meerjarige begrote rentelasten. Om die reden schatten wij het risico dat de rentelasten hoger zijn dan de begrote rentelasten in op nihil.

3. Omgevingswet

De Omgevingswet zal naar alle waarschijnlijkheid op 1 januari 2021 in werking zal treden, dit zal een forse impact hebben op de gemeentelijke organisatie. Er is een werkgroep aan de slag om alle voorbereidingen te treffen zodat de wet per ingangsdatum kan worden uitgevoerd. Voor het jaar 2019 is hiervoor een werkbudget van € 180.000 beschikbaar, een eventueel restant van de beschikbare middelen in 2018 (€ 200.000) wordt hieraan toegevoegd. Vooralsnog wordt het risico op nihil geschat.

4. Waarborggaranties

De huidige boekwaarde van de totale garanties bedraagt iets meer dan € 800 miljoen. Circa € 764 miljoen hiervan bestaat uit de garantstellingen door tussenkomst van waarborgfondsen. Dit zijn stichtingen die garant staan voor leningen die kredietverstrekkers zoals banken hebben uitstaan bij woningbouwcorporaties, welzijnsorganisaties en cetera. De gemeente fungeert als achtervang voor het waarborgfonds. Het risico dat de gemeente wordt aangesproken als achtervang is nagenoeg nihil.

5. Uittreden gemeenten Zederik en Leerdam uit de verbonden partijen

De fusie tussen de gemeenten Zederik en Leerdam (Zuid-Holland) en Vianen (Utrecht) tot de gemeente Vijfheerenlanden wordt per 1 januari 2019 een feit. Daarbij wordt de gemeente Vijfheerenlanden onderdeel van de provincie Utrecht. Dit betekent dat beide gemeenten bij diverse GR-en in Zuid-Holland zullen uittreden. De wijziging van gemeenten naar een andere provincie, is een uitzonderlijke situatie. Het uitgangspunt voor de verschillende GR-en is dat zij het financiële nadeel, dat ontstaat door de uittreding, in rekening brengen bij de uittredende gemeenten. Derhalve is er geen rekening gehouden met een financieel effect voor de gemeente Gorinchem.

3.1.5 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen (ook wel weerstandsratio) is de deling van de beschikbare weerstandscapaciteit door de benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen	Ruim voldoende	Jaarstukken 2017	Begroting 2019
Weerstandsvermogen	$1,4 < x < 2,0$	2,37	1,48

Voor de begroting 2019 is het weerstandsvermogen 1,48. Hiermee komt de ratio uit binnen de door de raad vastgestelde bandbreedte van 1,4 en 2,0. De daling van de ratio in 2019 ten opzichte van de jaarrekening 2017 is hoofdzakelijk het gevolg van de inzet van de algemene reserve. Voor verdere toelichting hierop wordt verwezen naar de inleiding van de begroting.

3.1.6 Financiële kengetallen

Kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting en/of de balans. Deze kengetallen kunnen behulpzaam zijn bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. Elk kengetal lichten we toe en vergelijken we met signaleringswaarden van de provincie Zuid-Holland. De provincie hanteert de volgende drie categorieën: minst risicovol, neutraal en meest risicovol. Wij benadrukken dat we voorzichtig moeten omgaan met conclusies te trekken uit individuele kengetallen. De kengetallen moet men altijd in samenhang bekijken.

Netto schuldquote

	Netto schuldquote (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Vaste schulden	139.603	153.559	161.446	162.296	163.873
B	Netto vlottende schuld	4.824	10.000	10.000	10.000	10.000
C	Overlopende passiva	8.714	6.500	6.500	6.500	6.500
D	Financiële vaste activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	3.289	3.114	3.114	3.080	3.053
E	Uitzettingen < 1 jaar	9.751	9.000	9.000	9.000	9.000
F	Liquide middelen	380	150	150	150	150
G	Overlopende activa	9.557	9.400	9.400	9.400	9.400
H	Totale baten (exclusief mutaties reserves)	129.820	124.978	124.391	122.755	122.414
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	100%	119%	126%	128%	130%
	Financiële vaste activa (exclusief uitstaande leningen)	2.438	2.438	2.438	2.438	2.438
I	Netto schuldquote (A+B+C-E-F-G-I)/H x 100%	101%	119%	126%	129%	130%

Signaleringswaarde provincie: <90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal en >130% is meest risicovol

De netto schuldquote is het totaal van de leningenportefeuille verminderd met de eigen middelen. Hierdoor ontstaat een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre de gemeente geld doorleent, is ook de netto schuldquote exclusief doorgeleende gelden weergegeven. De netto schuldquote neemt toe in de komende jaren, voornamelijk als gevolg van de geplande nieuwe investeringen. Deze leiden tot een toename van de schulden. De schuldquote blijft overigens binnen de bandbreedte van de categorie neutraal.

Solvabiliteitsratio

	Solvabiliteit (in procent)	Jaarstukken 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	60.000	49.111	50.048	50.898	49.547
B	Balanstotaal	232.518	248.417	255.499	257.216	248.756
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	26%	20%	20%	20%	20%

Signaleringswaarde provincie: >50% is minst risicovol, 20-50% is neutraal en <20% is meest risicovol

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de verhouding van het eigen vermogen tot het balanstotaal. Dit laat zien dat we op de lange termijn goed aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. Op basis van de signaleringswaarde is de solvabiliteitsratio neutraal.

Structurele exploitatieruimte

	Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000)	Jaarstukken 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Totale structurele lasten	114.545	122.690	121.109	121.394	121.965
B	Totale structurele baten	119.599	124.293	121.986	122.116	122.117
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	-	-	-	1
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	-	-	90	102	77
E	Totale baten	131.835	128.866	125.121	123.199	124.317
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	4%	1%	1%	1%	0%

Signaleringswaarde provincie: >0% is minst risicovol, = 0% is neutraal en <0% is meest risicovol

Het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Hierbij is er sprake van een marginaal overschot, waardoor de signaleringswaarde uitkomt op minst risicovol.

Grondexploitatie

	Kengetal grondexploitatie (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	-	-	-	-	-
B	Bouwgronden in exploitatie	47.770	41.259	39.263	51.614	44.611
C	Totale baten (exclusief mutaties reserves)	129.820	124.391	122.755	122.414	122.414
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	37%	33%	32%	42%	36%
Signaleringswaarde provincie: <20% is minst risicovol, 20-35% is neutraal en >35% is meest risicovol						

Het kengetal grondexploitaties geeft de boekwaarde van grondexploitatie weer ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Dit kengetal laat twee dingen zien. Allereerst is er een risico dat de gemeente bij verkoop van de gronden niet de gehele boekwaarde kan realiseren. Als tweede kan een hoge boekwaarde wel betekenen dat bij verkoop de opbrengsten (incidentele baten) gebruikt kunnen worden om bijvoorbeeld de leningenportefeuille af te bouwen. Op basis van de signaleringswaarde is het kengetal grondexploitaties de eerste jaren neutraal, daarna loopt het risico iets op door de toename van de kosten op de grondexploitatie Groote Haar.

Belastingcapaciteit

	Belastingcapaciteit (in euro)	Jaarstukken 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	269	268	268	268	268
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	220	220	220	220	220
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	226	260	260	260	260
D	Eventuele heffingskorting	-	-	-	-	-
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	715	748	748	748	748
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin (in jaar t -1)	723	723	723	723	723
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	99%	103%	103%	103%	103%
Signaleringswaarde provincie: <95% is minst risicovol, 95-105% is neutraal en >105% is meest risicovol						

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk van de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde van 100%. De komende jaren ligt de belastingdruk iets boven het landelijk gemiddelde en is hij op basis van de signaleringswaarde neutraal.

Financiële kengetallen in perspectief

Kengetallen	Jaarstukken 2017	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	100%	119%	126%	128%	130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen	101%	119%	126%	129%	130%
Solvabiliteitsratio	26%	20%	20%	20%	20%
Structurele exploitatieruimte	4%	1%	1%	1%	0%
Grondexploitatie	37%	33%	32%	42%	36%
Belastingcapaciteit	99%	103%	103%	103%	103%

Op basis van de kengetallen is de financiële positie van de gemeente Gorinchem houdbaar. Voor alle kengetallen zit de gemeente in de categorie neutraal of minst risicovol.

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

3.2.1 Inleiding

We maken voor de kapitaalgoederen onderscheid tussen vastgoed en niet-vastgoed om aansluiting te houden met de verdeling zoals die in de paragraaf grondbeleid en vastgoedbeleid is opgenomen. Per categorie worden de kapitaalgoederen nader toegelicht, inclusief het daarbij behorende onderhoud.

3.2.2 Vastgesteld beleid

De volgende vastgestelde beleidskaders zijn van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Meerjarenonderhoudsplannen gemeentelijke kapitaalgoederen	2013
Visie en Beleidsplan Openbare Ruimte (VBOR)	2014
Nota Vastgoedbeleid	2014
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan(GRP) 2016-2020	2015

3.2.3 Vastgoed

In de paragraaf Grondbeleid en vastgoedbeleid staat beschreven dat de gemeente, in lijn met ons vastgoedbeleid, in principe geen actieve eigenaarsrol in vastgoed heeft tenzij dit noodzakelijk is voor het bereiken van maatschappelijke of publieke doelstellingen. Vastgoed wordt verkocht als het de realisatie van beleidsdoelstellingen niet meer dient.

De gebouwen die in het bezit zijn van de gemeente Gorinchem zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

1. Woningen en panden
2. Onderwijspanden
3. Panden Stichting Gorinchemse Sportaccommodaties
4. Panden t.b.v. kunstuitoefening
5. Panden maatschappelijke zorg
6. Gemeentelijk onroerend goed

Jaarlijks wordt, aan de hand van de zgn. vastgoedlijst, de gemeentelijke vastgoedportefeuille tegen het licht gehouden en het feitelijk gebruik en het perspectief van de panden geactualiseerd. In 2019 wordt het gemeentelijke vastgoedbeleid herzien. Mogelijk heeft dit gevolgen voor het toekomstperspectief van enkele panden. Op dit moment is hierover nog niets bekend.

Het (jaarlijks) onderhoud van het vastgoed wordt uitgevoerd aan de hand van het vastgestelde Meerjaren Onderhoudsplan (MOP) Vastgoed. Alle (vervangings)investeringen worden daarbij zo duurzaam mogelijk uitgevoerd.

Voor 2019 staat, naast regulier onderhoud, concreet het volgende gepland:

- Verduurzaming van de technische installaties van het Caribabad. Op dit moment wordt hier onderzoek naar verricht.
- Baggeren van de Voorhaven.
- Duurzaamheidsmaatregelen bij PoGo, zoals het plaatsen van zonnepanelen en een hybride warmtepomp.
- Aanpassingen aan het stadhuis.

3.2.4 Niet-vastgoed

Wegen

In het huidige wegenbeheerplan 2015-2019 is de noodzakelijke onderhoudsplanning voor deze periode van vijf jaar opgenomen. Door middel van inspecties van onze verhardingen wordt voor een periode van 5 jaar de financiële basis voor de korte en middellange termijn aangegeven. In 2019 zullen we het huidige wegenbeheerplan actualiseren, zodat we voor de periode 2020 t/m 2024 weer een actueel overzicht kunnen geven van zowel de kwaliteit van ons wegennet, de locaties waarbij achterstallig onderhoud in deze periode optreedt, alsmede de financiële middelen die in deze periode noodzakelijk zijn om aan de vastgestelde kwaliteitseisen te kunnen voldoen, zoals vastgesteld in het beleidskader VBOR.

Concreet voor 2019 kan het volgende worden gemeld:

- Zoals in de Perspectiefnota 2019 al staat vermeld is de Banneweg aan het einde van zijn technische levensduur. Daarbij functioneert de Banneweg, met name in de avondspits, onvoldoende waardoor een andere inrichting gewenst is om o.a. de doorstroming te verbeteren. De plannen hiervoor worden samen met de stad gemaakt. In 2019 zal een start worden gemaakt met de herinrichting en het groot onderhoud van de Banneweg.
- De voorbereidingen voor het geplande groot onderhoud van Kalkhaven/Vismarkt worden opgestart.
- De openbare ruimte in de omgeving van de Schimmelpennincklaan wordt integraal aangepakt.

Groen

Het openbaar groen bepaalt in grote mate de uitstraling van de openbare ruimte. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is de biodiversiteit zoveel mogelijk in stand te houden en zo mogelijk te bevorderen. Specifiek voor bomen speelt het veiligheidsaspect een rol. De kwaliteitskaders zijn vastgelegd in het VBOR.

Het beheer van openbaar groen bestaat uit aanleggen, onderhouden en renoveren. Als gevolg van eerdere bezuinigingen was het renoveren van openbaar groen niet meer mogelijk, waardoor het in stand houden van het vastgestelde kwaliteitsniveau op steeds meer locaties niet meer mogelijk was. Bij de Perspectiefnota 2019 is deze bezuiniging teruggedraaid, waardoor vanaf 2019, o.a. door middel van een integrale aanpak, het vastgestelde kwaliteitsniveau van openbaar groen weer kan worden gegarandeerd.

Los van het regulier onderhoud staat concreet voor 2019 op de rol om de omgeving Schimmelpennincklaan integraal aan te pakken. Daarbij vindt zowel groot onderhoud plaats aan riool, wegen als aan groen.

Riolering

In het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2016-2020 is de beleidsmatige, financiële en technische basis voor het onderhoud van het rioolstelsel vastgelegd. Binnen de AV is er een samenwerkingsverband op het gebied van de waterketen. Dit betreft een samenwerking tussen negen gemeenten en het waterschap om de beoogde besparingsdoelstelling uit het Bestuursakkoord water te realiseren.

In 2019 vindt regulier onderhoud plaats. Specifiek voor 2019 is het eerder genoemde project Schimmelpennincklaan aan de orde. Daarnaast wordt, in samenspraak met het Waterschap, gekeken naar mogelijke maatregelen voor het verbeteren van de waterafvoer aan de Benedenstad.

Water

De onderhoudswerkzaamheden betreffen voornamelijk het maaien van baarden van de watergangen, afplaggen van plasbermen, uitvoeren ontvangstplicht groenafval van het waterschap en onderhoudswerken aan de beschoeiing. De overige reguliere werkzaamheden worden jaarlijks uitgevoerd. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Veerboten

De Veerdienst beschikt over zeven veerboten (twee autoveerboten, twee voet-fiets boten en drie veertaxi's). De onderhoudskosten maken deel uit van de reguliere begroting. Hiervoor is géén meerjaren onderhoudsplan opgesteld.

Havens

Onder de havens vallen:

- De Lingehaven met daarbij behorend het havenkantoor, het voorzieningengebouw, de dienstwoning en alle in de haven aanwezige bruggen, sluizen, steigers en remmingswerken;
- De dienstensteiger, een passantensteiger en de steigers van de veerdienst welke buiten de waterpoort zijn gelegen en alle overige steigers in de Lingehaven;
- De Handelskade en de loswal.

De Lingehaven omvat de Lingesluis, Visbrug, de Peterbrug, de Korenbrug, de kademuren Het Eind, kademuren Kriekenmarkt, kademuren Appeldijk, kademuren Havendijk, kademuren Kortendijk, frontmuren Voorhaven, kademuren Buiten de Waterpoort, kademuren Duivelsgracht, de Waterpoort, historische haven, Ondervloed, twee historische sluizen en voorhaven Lingezijde en Merwedezijde.

Het onderhoud aan de havens gebeurt aan de hand van meerjarenonderhoudsplannen. Het onderhoud van de steigers in Sleeuwijk, Woudrichem, Werkendam en Hardinxveld-Giessendam komt voor rekening van de betreffende gemeente met uitzondering van de aluminium laadkleppen welke door de gemeente Gorinchem worden onderhouden.

Bruggen, kunstwerken en beschoeiing

Het onderhoud aan de bruggen, kunstwerken en duikers wordt uitgevoerd op basis van het MOP Kunstwerken, bruggen en steigers.

Openbare verlichting

Algemeen

De gemeente heeft circa 7.800 lichtpunten in haar bezit die zij onderhoudt en vervangt. Het beheer van de openbare verlichting is via de hiervoor opgerichte Gemeenschappelijke Regeling (GR) ondergebracht bij het bureau Openbare Verlichting. Op dit moment vervangen wij, waar mogelijk, bestaande armaturen en lichtmasten voor duurzame varianten volgens de reguliere onderhoudsplanning.

Illuminatieplan

Een aantal jaren geleden is het illuminatieplan binnenstad opgesteld. Doel van het plan is om de kwaliteit van de binnenstad te verbeteren op het gebied van verlichting en de historische elementen en monumenten in de binnenstad te benadrukken. Hiermee komt ook de functie van Gorinchem als toeristische trekpleister en vestingstad meer naar voren. Met het vaststellen van de Perspectiefnota 2019 heeft de raad ingestemd om aan de uitvoering van het illuminatieplan in 2019 een vervolg te geven. Concreet gaat het om de Tolkazerne en de Groenmarkt. Daarnaast worden enkele verlichtingen vervangen, aangepast en verduurzaamd.

3.2.5 Meerjarenonderhoudsplannen (MOP's)

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn meerjaren MOP's opgesteld. Uitzondering daarop zijn de kapitaalgoederen groen en veerboten. De onderhoudskosten voor groen zijn jaarlijks en daar is geen sprake van groot onderhoud. De onderhoudskosten voor veerboten zijn afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt naar aanleiding van de businesscase. Voor het kapitaalgoed riolering is het MOP opgenomen in het GRP. In de tabel van het onderdeel kwaliteitsniveau en onderhoudslasten per kapitaalgoed is de relatie met de onderhoudsplannen en het gewenste kwaliteitsniveau inzichtelijk gemaakt.

3.2.6 Kwaliteitsniveau en onderhoudslasten per kapitaalgoed

In onderstaande tabel is per kapitaalgoed het kwaliteitsniveau van onderhoud en de onderhoudslasten weergegeven zoals deze in de meerjarenbegroting 2019-2022 zijn opgenomen.

Het grootste bedrag voor groot onderhoud in 2019 betreft een reservering van onderhoudsgelden voor de Haarstraat 64. Dit bedrag maakt onderdeel uit van de besluitvorming over een toekomstbestendig Cultuurhuis. Besluitvorming hierover wordt in 2019 verwacht. In afwachting van besluitvorming wordt zeer terughoudend met de besteding van deze gelden omgegaan.

Kwaliteitsniveau onderhoud kapitaalgoederen en bijbehorende onderhoudslasten (bedragen x € 1.000)	Kwaliteitsniveau	Jaarlijkse storting in voorziening groot onderhoud	Gepland groot onderhoud jaarschijf 2019	Jaarlijks budget regulier (klein) onderhoud
<u>Gebouwen:</u>				
- woningen en panden	normaal en instandhouding	112	106	74
- onderwijspanden	normaal en instandhouding	303	298	288
- panden Stichting Gorichemse Sportaccommodaties	normaal	340	133	14
- panden t.b.v. kunstuitoefening	normaal	97	1.512	86
- panden maatschappelijke zorg	normaal	2	4	2
- gemeentelijk onroerend goed	normaal	335	120	512
		1.189	2.172	976
Wegen	zie VBOR ¹	-	-	950
Groen	zie VBOR ¹	-	-	804
Riolering	Conform vGRP ²	-	-	285
Water	geen kwaliteitsniveau vastgesteld ³	-	-	21
Veerboten	geen kwaliteitsniveau vastgesteld	-	-	204
Havens	normaal	81	77	69
Bruggen, kunstwerken en duikers	normaal	154	87	74
Monumenten	normaal	117	98	111
Parkeergarages	normaal	123	20	111
Buitensportaccommodaties	normaal	200	374	81
Openbare verlichting	normaal	26	48	78
Kunst	normaal	10	5	21
	Totaal	1.899	2.882	3.784

1. Bij de vaststelling van het beleidskader Visie en beleidsplan Openbare ruimte Schoon en heel (VBOR) is ook gekozen voor gebiedsdifferentiatie, waardoor - via maatwerk - verschillende kwaliteitsniveaus zijn vastgesteld. Deze verschillen dus per gebied/woonwijk en variëren van exclusief, bijzonder niveau, plus niveau tot standaard niveau. Zie hiervoor verder het beleidskader.
2. In (een bijlage van) het GRP worden de doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden beschreven. Dit is de kwaliteit die met het GRP wordt beoogd.
3. Het beheer van de watergangen is de verantwoordelijkheid van het Waterschap Rivierenland. Zij voeren hier de regie en stellen het kwaliteitsniveau vast.

3.3 Financiering

3.3.1 Inleiding

Financiering betreft de wijze waarop de gemeente leningen aantrekt en eventueel overtollig geld (tijdelijk) uitzet. Beleidskaders voor financiering zijn nodig om de rentelasten te beperken en de risico's te beheersen.

3.3.2 Vastgesteld beleid

Naast de wettelijke kaders geldt voor de paragraaf Financiering het volgende raadsbeleidskader:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Treasurybeleid	2017

Het Treasurybeleid verschaft duidelijkheid omtrent de vraag hoe gemeente Gorinchem haar financieringsbehoefte invult en het renterisico beheerst.

Daarnaast heeft het college de volgende twee documenten vastgesteld:

Relevant besluit college	Vastgesteld door college in
Treasurystatuut	2017
Notitie schuldpositie	2017

Het Treasurystatuut verschaft duidelijkheid omtrent de spelregels rondom Treasury. De notitie schuldpositie verschaft duidelijkheid omtrent de leningenportefeuille van Gorinchem en bevat sturingsmogelijkheden om de schuldpositie (positief) te beïnvloeden.

3.3.3 Financieringsportefeuille

In onderstaande tabel wordt de meerjarige ontwikkeling van onze langlopende leningportefeuille, extra (her-) financieringsbehoefte en rente- en aflossingsverplichtingen weergegeven per 1 januari van het betreffende jaar.

Financieringsportefeuille (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Stand langlopende leningen per 1-1	127.636	153.559	161.446	162.296
Aflossingsverplichtingen	13.077	7.112	12.150	11.191
Financieringsbehoefte kort	10.045	9.033	9.344	9.598
Rentebetalingverplichtingen	3.097	3.252	3.213	3.170

Financieringsbehoefte

Om de financieringsbehoefte te bepalen zijn de volgende twee zaken belangrijk: (1) de boekwaarde van de investeringen en de voorraden gronden en (2) de financieringsmiddelen. Allereerst kijken wij naar de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde van zowel lopende als nieuwe investeringen en gronden van 2018 tot en met 2021. Als tweede kijken wij naar de externe en de interne financieringsmiddelen. De externe financieringsmiddelen zijn de langlopende leningen en de kortlopende leningen. De interne financieringsmiddelen zijn de reserves en de voorzieningen. De financieringsbehoefte is vervolgens het saldo van de investeringen en de beschikbare financieringsmiddelen. Een financieringstekort lost de gemeente op door het aantrekken van nieuwe kortlopende of langlopende leningen. Conform het Treasurybeleid sluit gemeente Gorinchem kortlopende leningen af totdat de targetrente bereikt is, dan wel de kasgeldlimiet is bereikt. In bovenstaand overzicht zijn de langlopende leningen weergegeven en het bedrag dat kortlopend gefinancierd zal worden. De doelstelling van het Treasurybeleid is om het hieruit voortkomende renterisico zoveel mogelijk te beperken. De toename in de langlopende leningen is hoofdzakelijk

het gevolg van nieuwe investeringen die (voor)gefinancierd moeten worden. In bovenstaand overzicht is nog geen rekening gehouden met de verkoopopbrengst van de aandelen van Eneco. Hiervoor zal eerst een definitief besluit over de aandelen genomen moeten worden.

3.3.4 Renteontwikkeling

Bij de Perspectiefnota 2019 is de rekenrente bepaald op 1,9%. Aan de grondexploitaties dient de werkelijke rente te worden toegerekend. Deze rente wordt bepaald op de verhouding vreemd vermogen en totaal vermogen en het gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille. De rente voor grondexploitaties is voor 2019 bepaald op 1,62%.

3.3.5 Renterisico's

Een gemeente moet haar renterisico's beheersen door middel van onder andere de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De overheid stelt grenzen aan het totaal van kort geld, omdat rentefluctuaties grote gevolgen kunnen hebben voor de rentelasten in de (meerjaren)begroting. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2019 - kwartaal 1	2019 - kwartaal 2	2019 - kwartaal 3	2019 - kwartaal 4
Toegestane kasgeldlimiet	10.915	10.915	10.915	10.915
Werkelijke kasgeldlimiet	9.850	9.850	9.850	9.850
Ruimte	1.065	1.065	1.065	1.065

Elk kwartaal is er een ruimte van circa € 1 mln. Hiermee voldoen we ruimschoots aan de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt de omvang van de jaarlijkse aflossingen en de leningen die voor renteherziening in aanmerking komen. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Toegestane renterisiconorm	25.683	25.683	25.683	25.683
Werkelijke renterisiconorm	13.077	7.112	12.150	11.191
Ruimte	12.606	18.571	13.533	14.492

Uit bovenstaande tabel blijkt dat wij binnen de grenzen van de renterisiconorm opereren.

3.3.6 Schatkistbankieren

Omdat onze gemeente niet structureel overtollige liquide middelen heeft, zal het verplichte schatkistbankieren voor onze gemeente in de praktijk niet snel een rol spelen. Wij monitoren dit aspect wel, want overtollige liquide middelen boven een drempelbedrag van circa € 1 miljoen moeten naar de schatkist worden overgedragen.

3.4 Bedrijfsvoering

3.4.1 Inleiding

Op basis van het BBV is de gemeente verplicht om de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering te verstrekken. Onder bedrijfsvoering verstaan we de sturing en beheersing van de ondersteunende processen binnen de organisatie. De paragraaf Bedrijfsvoering schetst op hoofdlijnen de manier waarop onze organisatie haar ambities wil bereiken en welke middelen daarvoor nodig zijn.

3.4.2 Personeels- en organisatiebeleid

Strategisch HRM

Conform het Gorcums Akkoord gaan we aan de slag met de modernisering van ons HRM als ondersteuning aan de organisatieontwikkeling. Aandacht voor het ontwikkelen van management, medewerkers en diversiteit staat voorop. De arbeidsmarkt is dusdanig krap dat we niet alleen moeten zorgen de juiste mensen binnen te krijgen maar ook binnen te houden. Het bieden van uitdagend werk met eigen verantwoordelijkheid naast kansen om je verder te ontwikkelen via opleiding en training helpen daarbij. Hier gaan we fors op inzetten.

Formatie

	2019	2020	2021	2022
Formatie Perspectiefnota	303	300	297	296
Vervallen functie	-1	-1	-1	-1
Totale aantal fte's	302	299	296	295

Het hierboven getoonde verloop van de formatie sluit aan bij het overzicht dat is opgenomen in de perspectiefnota 2019. Omdat er in de perspectiefnota besloten is over een aantal tijdelijke capaciteitsuitbreidingen, loopt het aantal formatieplaatsen de komende jaren licht terug.

Ziekteverzuim

Voorkomen is beter dan genezen. Met dat in het achterhoofd willen we samen met de bedrijfsarts komen tot een daarbij behorend verzuimmanagement: tijdig in gesprek komen en blijven van medewerker en leidinggevende, inzetten van preventieve maatregelen en denken in mogelijkheden bij uitval wegens ziekte. Aandacht voor duurzame inzetbaarheid en oppakken van de aanbevelingen uit het project Duurzame inzetbaarheid dat in 2018 is afgerond, ondersteunt hierbij. We blijven voortdurend bezig met terugdringen van verzuim.

Organisatie

Naast de doorontwikkeling van de organisatie op de "zachte" kant die in 2017 van start is gegaan en in 2019 door zal lopen, zal begin 2019 ook de structuur van de organisatie er anders uitzien. Minder versnippering van taken, kortere lijnen, zowel verticaal als horizontaal en (minder) management dat zich vooral richt op de ontwikkeling van medewerkers. De raad wordt hierover, zoals afgesproken, regelmatig bijgepraat.

3.4.3 Informatisering en automatisering

In 2019 starten we met de uitvoering van Gorinchem Duurzaam Digitaal (GDD). GDD vloeit voort uit het rekenkameronderzoek naar de digitale archief functie. Het levert een bijdrage aan een betere dienstverlening voor burgers en ondernemers.

We maken met GDD een start met de omslag van papier naar digitaal. De digitale toegankelijkheid, kwaliteit en vindbaarheid van informatie zijn bepalend. Het is voor de gemeente van belang goed voorbereid te zijn op ontwikkelingen en wetgeving die van invloed zijn op informatievoorziening en automatisering. Naast Archiefwet- en regelgeving valt te denken aan de Omgevingswet, de Wet Hergebruik van Overheidsinformatie, de Wet Openbaarheid Bestuur en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Een onderdeel van digitalisering is het aanbieden van online producten en informatie aan inwoners en bedrijven. Deze vorm van e-dienstverlening is de afgelopen jaren sterk toegenomen. We kennen in Gorinchem veel "toegangen" ofwel gemeentelijke websites. In 2019 brengen we in kaart hoeveel "online activiteiten" de gemeente inmiddels heeft en wat er nodig is om deze websites op een kwalitatief goed en bruikbaar niveau te brengen. Het gaat hier dan om beveiliging, toegankelijkheid, kwaliteit van informatie en vindbaarheid.

Voor onze dienstverlening is het KCC zowel telefonisch als fysiek de eerste toegang tot de gemeente Gorinchem. In 2019 wordt gewerkt aan de verdere inzet van digitale post (e-mail) en social media (Whatsapp, Facebook & Twitter). De samenwerking tussen organisatie en KCC wordt verder uitgebreid en geprofessionaliseerd. We maken resultaten inzichtelijk om verdere verbeteringen door te voeren.

3.4.4 Financiën

De financiële bedrijfsvoering (financieel beleid en financieel beheer) vervult een belangrijke plaats op het speelveld van de bedrijfsvoering. Het is de spil in de gemeentelijke planning en control (P&C). Voortdurend wordt gewerkt aan een cyclus die raad, college en management in staat stelt om tijdig de juiste beslissingen te nemen. In samenspraak met de gemeenteraad wordt constant gewerkt aan het doorontwikkelen van de P&C cyclus en aanverwante beleidsvelden. Daarbij wordt getracht om op transparante wijze aan te sluiten bij de informatiebehoefte van de gemeenteraad.

In 2018 is een nieuwe budgetregeling in werking getreden die de basis legt voor een betere beheersing van en sturing op de budgetten in de begroting. Ook wordt maandelijks bij elke raadsvergadering de begroting bijgesteld voor die onderwerpen die een financieel effect hebben. Er is een voorbereiding getroffen voor de invoering van kwartaalrapportages, waarmee organisatie en college ieder kwartaal worden geïnformeerd over de financiële voortgang zodat tussentijdse bijsturing eenvoudiger wordt.

Op 6 september 2018 heeft er een gesprek plaatsgevonden met de klankbordgroep financiën over de opzet van de begroting, de opzet van de perspectiefnota en de herijking van de financiële positie. Een aantal van de hieruit naar voren gekomen verbeteringen is reeds meegenomen in deze begroting, andere punten worden opgepakt voor de begroting 2020. In samenspraak met de raad zal bezien worden of een aangepaste opzet van de perspectiefnota de kaderstellende rol van de gemeenteraad kan versterken. En met het oversluiten van enkele hoogrentende leningen en het structureel verwerken van het wegvallen van het dividend van Eneco in het financieel meerjarenperspectief, zijn belangrijke stappen gezet in het herijken van de financiële positie.

In 2018 is een start gemaakt met de opzet van risicomanagement, dit zal in 2019 verder zijn beslag krijgen in de ambtelijke organisatie. Het beleid op het gebied van investeren en afschrijven zal in 2019 opnieuw worden opgezet. Het lopende onderzoek naar de gemeentelijke overhead - conform de definities van het BBV, hoe verbeteren we de beheersing ervan, wat betekent dit voor kostentoe rekening etc.- zal in 2019 worden afgerond.

Er zal ook aandacht blijven voor de versterking van de financiële adviesrol. Dat geldt ook voor de digitalisering van onze (financiële) administratie, een belangrijk onderdeel hiervan vormt e-facturering. Wij zijn verplicht om uiterlijk 18 april 2019 e-facturen van leveranciers te kunnen ontvangen en verwerken. Daarbij zullen we ook kijken in hoeverre e-facturering ons kan helpen om de administratieve processen verder te stroomlijnen.

3.4.5 Inkoop en aanbesteding

In 2019 volgen we de marktontwikkelingen op inkoopgebied en passen dit waar mogelijk toe. Mogelijk wordt samenwerking met een inkoopbureau ingezet. Maatschappelijk verantwoord inkopen wordt verder uitgerold. Dat houdt in: meer aandacht voor duurzaamheid en voor de sociale component (SROI) van inkoop.

3.4.6 Regionale samenwerking

Gorinchem zal zich in 2019 op verschillende schaalniveaus richten. Op het niveau van de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden zal de samenwerking vorm krijgen aan de hand van de Regionale Maatschappelijke Agenda. Wij monitoren ook in 2019 nadrukkelijk de impact van de Tweede Kamer motie "Van der Molen" waarin gevraagd is om aandacht voor de ontwikkeling van de centrumfunctie van Gorinchem in relatie tot het gewijzigde bestuurlijke landschap. Wij betrekken hierbij nadrukkelijk ook het Gorcums Akkoord 2018-2022. Wij werken verder in 2019 aan het daadwerkelijk versterken van de zogeheten eigenaarsrol van Gemeenschappelijke Regeling. Dit past ook in het regionale traject "Grip op verbonden partijen".

3.4.7 Bestuurlijke planning en control

Rekenkameronderzoeken

Digitalisering van de archiefketen

In november 2017 heeft de raad opdracht gegeven om alle aanbevelingen vanuit het rekenkamerrapport "Digitalisering van de archiefketen" uit te werken in een plan van aanpak en dit inclusief een financiële onderbouwing aan te bieden aan de raad. Op 12 april 2018 heeft de raad het plan van aanpak met de werktitel "Gorinchem duurzaam digitaal", in een I&O bijeenkomst gepresenteerd gekregen. Een apart raadsvoorstel is opgesteld. Wij verwijzen voor een nadere toelichting naar de paragraaf Informatisering en automatisering.

Inwonersparticipatie

De onderzoekers hebben bij het onderwerp Inwonersparticipatie gebruik gemaakt van een onderzoeksmodel dat laat zien op welke manier burgers betrokken zijn bij bestuur, politiek en samenleving. Op 21 juni 2018 heeft de raad een besluit over het rapport "Kansen voor actieve burgers, kansen voor beleid" genomen. Het streven is om participatietrajecten te ontwikkelen die een bijdrage leveren aan verantwoorde en onderbouwde besluitvorming. De uitwerking van dit rekenkamerrapport zal in 2019 zijn beslag krijgen.

Controlerende taak raad

De rekenkamercommissie gaat onderzoek doen naar de controlerende rol van de raad. Toezien op effect en verzilvering van de controlerende rol van de raad. Het onderzoek is gestart in augustus 2018 en wordt naar verwachting in maart 2019 afgerond. Centrale vraag hierbij is hoe de raad, het college en de organisatie omgaan met controlerende instrumenten van de raad in het algemeen en het instrument rekenkamercommissie in het bijzonder. Het onderzoeksbureau kijkt naar de manier waarop de raad controle uitoefent op de uitvoering en de doorwerking van de overgenomen aanbevelingen uit rekenkameronderzoeken waarover de raad een raadsbesluit heeft genomen.

Collegeonderzoeken

Collegeonderzoek 2018: Toezicht en handhaving

Het college heeft in 2018 een onderzoek laten verrichten naar toezicht en handhaving, waarbij de doelstelling was inzicht te krijgen in de doelmatigheid en doeltreffendheid. Het onderzoeksrapport bevat aanbevelingen om de basis op orde te krijgen. Met de besluitvorming over de Perspectiefnota 2019-2022 wordt de capaciteit op orde gebracht. Verder zal een visie, beleidsplan en uitvoeringsprogramma Toezicht en handhaving worden opgesteld met een doorlooptijd naar begin 2019. In 2019 wordt een monitoringsysteem opgesteld. In raadsinformatiebrief 2018-2152 zijn de uitkomsten en de verbeterpunten nader toegelicht.

Collegeonderzoek 2019: kostendekkendheid tarieven

In 2019 zal het onderzoek kostentoerekening aan en kostendekkendheid van de gemeentelijke tarieven als 213a collegeonderzoek worden uitgevoerd.

Overige onderzoeken

Burgerpeiling 2019

De gemeente Gorinchem kent de systematiek om de Burgerpeiling, Waar staat je gemeente om de twee jaar te herhalen. In 2017 is het onderzoek voor het laatst gehouden. Wij zijn van plan dit onderzoek in de eerste helft van 2019 te herhalen. Het betreft een gestandaardiseerd onderzoek waarbij de tevredenheid wordt gemeten ten aanzien van wonen, leven, veiligheid, zorg en dienstverlening. De rapportages zijn gestandaardiseerd en voorzien van benchmarkcijfers. De uitkomsten worden ook gepubliceerd op de website van Waar Staat Je Gemeente. De uitkomsten van de burgerpeiling 2019 worden ook gebruikt ter onderbouwing van het onderdeel "Maatschappelijke effecten" bij de programma's in de begroting 2020.

3.4.8 Administratieve organisatie en interne controle

De inrichting van administratieve processen is erop gericht om de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van ons handelen te waarborgen. De meest kritische bedrijfsprocessen zijn beschreven. Externe borging vindt plaats door controles van de accountant en de lokale Rekenkamercommissie.

Intern wordt jaarlijks een intern controleplan opgesteld met de uit te voeren interne controles, zo ook voor 2019. Op basis van de belangrijkste geldstromen, risico's en ontwikkelingen wordt beoordeeld welke processen er gecontroleerd worden. Hiermee wordt de kwaliteit van deze processen bewaakt en voldoen we aan de vereisten voor de accountant, zodat deze kan steunen op de bevindingen van de interne controles.

Recent is er een frauderisico analyse uitgevoerd. Deze analyse is gedaan om te zien of de gemeente hiervoor "in control" is en geen risico loopt. Deze analyse is gericht op het fenomeen "gelegenheid". Met andere woorden, heeft de gemeente voldoende beheersmaatregelen getroffen om frauderisico's te voorkomen. Op grond van deze analyse zijn al een aantal verbeteringen in gang gezet. Verwacht wordt dat in 2019 alle verbeteringen zijn gerealiseerd. Daarnaast zijn de uitkomsten van deze analyse input voor het interne controleplan 2019.

3.5 Grondbeleid en vastgoedbeleid

3.5.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt u geïnformeerd over de gemeentelijke grondexploitaties en treft u de belangrijkste cijfermatige informatie rondom het gemeentelijk vastgoed aan.

3.5.2 Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Nota Vastgoedbeleid	2014
Nota Grondbeleid 2015-2019	2015

3.5.3 Visie, beleid en uitvoering

MPG

Met het Meerjaren Programma Grondbedrijf (MPG) wordt in één totaaloverzicht de financiële stand van zaken en de bijbehorende risico's van de gemeentelijke grondexploitaties weergegeven. Met het MPG komt de gemeenteraad beter in positie om te sturen op de ruimtelijke projecten (kwalitatief en kwantitatief) en legt het college verantwoording af over de bereikte resultaten binnen de grondexploitaties. De afgelopen 2 jaar hebben we hier ervaring mee opgedaan. Het instrument wordt in 2019 verder uitgebreid en doorontwikkeld.

Grondbeleid

Grondbeleid vormt het kader waarbinnen het ruimtelijke beleid en de ruimtelijke doelstellingen vorm krijgen. Grondbeleid is een middel om deze ruimtelijke doelstellingen op een zo economisch verantwoord mogelijke wijze te realiseren. Het grondbeleid is dus geen doel op zich, maar een middel om de ruimtelijke projecten die voortvloeien uit de programma's te realiseren.

De woonlocaties in de stedelijke vernieuwing en uitleggebieden maken onderdeel uit van programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing. De ontwikkeling van bedrijventerreinen maakt onderdeel uit van programma 4 Economie.

Jaarlijks rapporteren wij in een apart boekwerk 'MPG' over de grondexploitatie, zowel financieel als beleidsmatig.

In 2019 vindt een verdere doorvertaling plaats van de ambities uit het Gorcums Akkoord. Met name de groeiambitie van Gorinchem zal, als uitvloeisel van de nieuwe gemeentelijke Woon- en Transformatievisie, leiden tot een actualisatie van het Grondbeleid. Daarnaast vindt een lobby plaats richting provincie om extra woningen te mogen bouwen. Daarmee moet o.a. de ambitie uit de Visie van de Stad om te groeien naar 40.000 inwoners worden gefaciliteerd en uiteindelijk gerealiseerd.

Vastgoedbeleid

De gemeente heeft geen actieve eigenaarsrol in vastgoed tenzij dit noodzakelijk is voor het bereiken van maatschappelijke of publieke doelstellingen. Gemeentelijk vastgoed kan dienen als een instrument om maatschappelijke of publieke doelstellingen te bereiken, bijvoorbeeld om ruimtelijke effecten van beleid te kunnen verwezenlijken (zoals het historisch aanzicht van de stad).

De gemeente besluit vanuit strategische overwegingen over aan- en verkoop van vastgoed en voert tactisch portefeuillebeleid voor het gemeentelijk vastgoed.

Vastgoed wordt verkocht als het de realisatie van beleidsdoelstellingen niet meer dient.

Actualisatie Vastgoedbeleid

De gemeente stuurt bij het uitvoeren van het vastgoedbeleid op maatschappelijk rendement, vanuit de drijfveer om maatschappelijke en publieke doelstellingen te effectueren. De gemeente voert ten aanzien van het vastgoedbeheer een efficiënte bedrijfsvoering, waarbij de kosten en opbrengsten van het gemeentelijk vastgoed transparant zijn. In

2019 wordt het gemeentelijk vastgoedbeleid onder de loep genomen en zal dit beleid, indien nodig, op bepaalde punten worden herijkt c.q. geactualiseerd.

3.5.4 Beleidsuitgangspunten reserves en voorzieningen

Grondexploitaties

In de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitaties zijn de risico's met een grote kans van optreden verwerkt en afgedekt binnen de voorziening. De overige risico's zijn per plan benoemd, financieel vertaald en gekoppeld aan een kans van optreden. Voor deze laatste risico's wordt een bedrag in het weerstandsvermogen aangehouden.

Vastgoed

De voorzieningen betreffende vastgoed worden periodiek geactualiseerd.

3.5.5 Prognose grondexploitaties

Onderstaande tabel geeft onder andere een prognose weer van de grondexploitaties. Deze is gebaseerd op de laatst vastgestelde herziening (jaarrekening 2017). Het betreft:

- De actuele boekwaarde per grondexploitatie per 31 december 2017;
- Een prognose van de boekwaarde per grondexploitatie per 1 januari 2019;
- Een actuele prognose van het resultaat per grondexploitatie (NCW = Netto Contante Waarde);.

De prognose van het jaar waarin de grondexploitatie tot afwikkeling komt, is voor deze begroting geactualiseerd. Afgesloten grondexploitaties maken geen onderdeel uit van dit overzicht.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 01-01-2019	Actuele NCW per 01-01-2018	Voorziening per 01-01-2018	Reservering weerstandsvermogen 2019	Jaar van afwikkeling
<u>Verliesgevende grondexploitaties</u>						
Mollenburg	14.113	12.167	-11.267	11.267	128	2022
Groote Haar	42.622	44.884	-7.305	7.305	3.652	2038
Subtotaal	56.735	57.051	-18.572	18.572	3.780	
<u>Winstgevende grondexploitaties</u>						
Lingewijk Noord	-844	-1.193	1.258	n.v.t.	74	2023
Kleine Haarsekade	-73	-459	433	n.v.t.	1	2019
Oost II (exclusief winstneming)	9.333	-2.338	7.668	n.v.t.	-	2020
Subtotaal	8.416	-3.990	9.359		75	
Totaal	65.151	53.061	-9.213	18.572	3.855	

Hieronder worden per grondexploitatie de meest actuele ontwikkelingen geschetst:

Mollenburg

De gronden worden fasegewijs bouw- en woonrijp gemaakte. Fase 1 van de uitgiften van de vrije kavels is in de verkoop gegaan. Oplevering van het openbaar gebied voor fase 2, 3 en 4 zal in 2019 gereed zijn. Omdat de ontwikkeling van de vrije kavels dan nog niet gereed is, zal er een tijdelijke oplossing voor bouwverkeer in het gebied worden bedacht. In 2019 worden tevens de maatregelen, om de verkoop van de vrije kavels te versnellen, geëvalueerd.

Groote Haar

Het bestemmingplan is onherroepelijk en de voorbereiding voor de realisatie is gestart.

De planning van de realisatie en uitgifte is nog afhankelijk van afspraken met Rijkswaterstaat (RWS). RWS heeft toegezegd een tussenmijlpaal voor de aansluiting Scheiwijk op te nemen in het contract voor realisatie van de verbreding A27 en de regio heeft aangedrongen op voorrang voor dit traject. In de tussenmijlpaal zal RWS een uiterste realisatiedatum opnemen. De bepaling en vaststelling van deze datum is nog onderwerp van onderzoek en overleg.

Het college heeft besloten om een overeenkomst te willen aangaan met een consortium van Eneco en energiecoöperatie De Knotwilg voor de ontwikkeling en exploitatie van de windturbines op Groote Haar. Met het consortium wordt een dergelijke overeenkomst voorbereid.

De voorbereidingen voor tijdelijke ontsluiting voor het bouwrijp maken en de bouw van de windturbines zal tot praktische uitvoering overgaan, zodra de tijdelijke ontsluiting van de A27 gereed is.

Lingewijk Noord

Een tender voor 8 woning op de locatie Merwedekanaal zal in 2019 tot mogelijke verkoop leiden. De grondverkoop voor 64 woningen zal naar verwachting volgend jaar tot een tender leiden. De uiteindelijke grondverkoop zal naar verwachting gefaseerd in 2020 en 2021 plaatsvinden. Daarna wordt er gebouwd, het gebied ingericht en tenslotte de exploitatie afgesloten.

Kleine Haarsekade

De koopovereenkomst met de ontwikkelaar is gesloten. Hierin zijn de afspraken verwoord omtrent het bouw- en woonrijp maken van het terrein en de grondprijs. Tot op heden zijn de 2 kavels voor vrijstaande woningen niet afgenomen. Mogelijk zal de grondverkoop pas in 2019 plaatsvinden. Daarna kan de exploitatie worden afgesloten.

Oost II

De uitgifte van het bedrijventerrein is vergevorderd. Ca 75% van het terrein is verkocht en 6,3 hectare is vrij beschikbaar. De uitgifte van de percelen verloopt minder voortvarend dan voorzien. Dit is mede het gevolg van een uitgebreide bestemmingsplanherziening ten behoeve van de vestiging van een grote hotelketen. De looptijd van de grondexploitatie moeten worden bijgesteld naar 2020.

Hoog Dalem

De ontwikkelingen met betrekking tot Hoog Dalem staan in de paragraaf Verbonden Partijen beschreven.

Risico's grondexploitaties

In de gemeentelijke grondexploitaties worden de geraamde risico's in het weerstandsvermogen met name veroorzaakt door Groote Haar. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de kans dat de verbreding van de A27 niet tijdig is gerealiseerd. Dit heeft een mogelijke vertraging van de grond in Groote Haar tot gevolg. Doordat de looptijd dan wordt verlengd, nemen de rentekosten toe. De kans bestaat dat de te verwerven grond duurder moet worden verworven dan tot nu toe aangenomen. Daarnaast bestaat er een kans dat door het niet integraal ophogen van het terrein de kavels niet voor de meest optimale grondprijs kunnen worden verkocht.

Bij Mollenburg zijn er afzetrisico's voor met name de vrije kavels. Door de aangetrokken aannemersmarkt is het voor particulieren lastig geworden op korte termijn een geschikte aannemer tegen een redelijk tarief te vinden. Hierdoor zullen minder mensen overgaan tot zelfrealisatie. Daarnaast speelt de discussie over gasloos bouwen en de relatie tot de grondprijs een rol in de afweging van particulieren. De relatie tussen hogere bouwkosten en gelijke stijging van de VON-prijs is niet altijd recht evenredig. Hierdoor kunnen de grondprijzen onder druk komen te staan.

De totale projectspecifieke risico's zijn begroot op ca € 3,9 mln. Deze risico's zijn opgenomen in het weerstandsvermogen.

Met de verlaging van de rekenrente voor de grondexploitaties is op dit moment nog geen rekening gehouden. Bij de eerstvolgende herziening van de grondexploitaties wordt de verlaagde rekenrente verwerkt. De verlaging zal een substantieel financieel voordelig effect hebben. Met name het geprognostiseerde verliesgevend resultaat van

grondexploitatie Groote Haar zal met enkele miljoenen afnemen. De resultaten van de komende herziening van de grondexploitaties zullen worden verwerkt in de jaarrekening 2018.

3.5.6 Feitelijke gegevens van het gemeentelijk vastgoed

De gemeente heeft 98 panden in eigendom. De onderverdeling van deze panden naar soort vastgoed vindt plaats volgens de vastgestelde vastgoedlijst en is in onderstaande, geactualiseerde, tabel opgenomen.

Soort vastgoed	Sublabel	Aantal 2018	Aantal 2019
Maatschappelijk vastgoed	Onderwijs	30	30
	Sport	9	9
	Welzijn	4	4
	Cultuur	1	1
	Economie en Toerisme	3	3
	Intern vastgoed (bestuurlijke en ambtelijke huisvesting)	5	5
Commercieel vastgoed	Horeca	0	0
	Kantoor	0	0
	Detailhandel	0	0
	Bedrijfsruimte	6	6
	Kinderdagverblijf/BSO	1	0
Overig vastgoed	Woningen	12	11
	Ontwikkelingsvastgoed	1	1
Bijzonder vastgoed	Erfgoed/Historie	30	28

3.6 Lokale heffingen

3.6.1 Inleiding

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Bij de gebonden heffingen is de besteding daarvan gerelateerd aan een direct aanwijsbare tegenprestatie, zoals de afvalstoffenheffing, rioolbelasting, leges, begraafrechten en markt- en kadegelden. Deze heffingen worden daarom niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Ongebonden lokale heffingen, zoals de onroerende-zaakbelasting (OZB), roerende-zaakbelasting (RZB), hondenbelasting, parkeerbelasting en precariobelasting worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. De besteding van die heffingen is niet gebonden aan een bepaalde taak.

3.6.2 Vastgesteld beleid

Voor de lokale heffingen zijn de beleidsuitgangspunten gehanteerd die zijn vastgesteld in het raadsbesluit van 20 september 2018 over de Perspectiefnota 2019-2022.

Middels de Perspectiefnota 2019-2022 is besloten de tarieven voor de OZB, RZB, precariobelasting, leges (voor zover niet aan een maximum gebonden) en markt- en kadegelden met 2% te laten stijgen. Deze stijging komt overeen met het gemiddeld gewogen prijsindexcijfer van het Centraal Plan Bureau (CPB).

De tarieven van de rioolbelasting, afvalstoffenheffing en begraafrechten is het uitgangspunt kostendekkendheid.

3.6.3 Kwijtscheldingsbeleid

Als een belastingplichtige als gevolg van financiële omstandigheden niet in staat is een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen kan kwijtschelding worden verleend. De gemeentelijke kwijtscheldingsnormen mogen niet meer dan 100% van de bijstandsnormen bedragen, wel minder. In Gorinchem gelden de maximale normbedragen, wat er op neer komt dat een belastingplichtige met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komt.

De volgende belastingen komen voor kwijtschelding in aanmerking: de afvalstoffenheffing, rioolbelasting en de hondenbelasting voor de eerste hond. Met de kwijtschelding is in de begroting een bedrag gemoeid van zo'n € 600.000. De gedeerde inkomsten wegens het verlenen van kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en rioolbelasting worden verrekend via de desbetreffende tarieven.

3.6.4 Overzicht lokale heffingen

De drie belangrijkste lokale heffingen zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolbelasting. Onderstaand wordt ingegaan op de achtergronden en uitgangspunten 2019 voor deze heffingen. Daarnaast wordt kort stilgestaan bij de achtergronden en uitgangspunten van de overige belastingen, heffingen en rechten.

Baten

In de komende jaren worden de volgende baten uit lokale heffingen geraamd:

Heffingssoort (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene dekkingsmiddelen:					
Onroerende-zaakbelasting (OZB)	9.400	9.710	9.710	9.710	9.710
Roerende-zaakbelasting (RZB)	15	15	15	15	15
Hondenbelasting	157	161	161	161	161
Parkeerbelastingen	1.530	1.630	1.630	1.630	1.630
Precariobelasting	487	489	489	489	149
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	11.589	12.006	12.006	12.006	11.666
Gebonden heffingen:					
Afvalstoffenheffing	3.266	3.913	3.913	3.913	3.913
Rioolbelasting	3.839	3.972	3.972	3.972	3.972
Leges	1.601	1.474	1.451	1.453	1.512
Begraafrechten	424	324	324	324	324
Marktgelden	76	42	42	42	42
Kadegelden	40	116	116	116	116
Subtotaal gebonden heffingen	9.246	9.841	9.818	9.820	9.879
Totaal geraamde inkomsten lokale heffingen	20.835	21.847	21.824	21.826	21.545

Algemene dekkingsmiddelen

Deze opbrengsten mogen vrij worden besteed. Er gelden geen wettelijke beperkingen voor de mate waarin de tarieven mogen worden verhoogd. Per opbrengstsoort volgt een toelichting op de ontwikkelingen in 2019.

Onroerende-zaakbelastingen

De OZB is verreweg de belangrijkste gemeentelijke belasting. De opbrengst behoort tot de algemene dekkingsmiddelen en mag vrij worden besteed.

De OZB tarieven worden uitgedrukt in een vast percentage van de economische waarde van de onroerende zaken. Als onderdeel van de uitgangspunten van de Perspectiefnota 2019 is het OZB tarief met 2% verhoogd. Hierop wordt een correctie toegepast voor de waardeontwikkeling. De waarde wordt getaxeerd conform de WOZ en wordt ieder jaar opnieuw vastgesteld. De taxaties zijn gebaseerd op het marktniveau op 1 januari van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar.

Voor 2019 wordt voor de woningen rekening gehouden met een gemiddelde waardestijging van 7,5%. Voor de niet woningen wordt een waardeontwikkeling van 2,5% verwacht. Bij de tariefberekeningen is het uitgangspunt gehanteerd dat de hertaxatie op macroniveau niet tot verzwarend van de belastingdruk mag leiden, zodat de effecten van de hertaxatie zijn gecompenseerd via de tarieven.

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van het heffingsareaal 2019 met de bijbehorende tarieven weergegeven.

	Heffingsareaal (x € 1 mln)	Tarief 2018	Tarief 2019	Opbrengst (x € 1.000)
<u>Woningen</u>				
- Eigenaar	3.622	0,1316%	0,1249%	4.524
<u>Niet woningen</u>				
- Eigenaar	978	0,3106%	0,3090%	3.022
- Gebruiker	861	0,2527%	0,2514%	2.164

Roerende-zaakbelasting

De RZB is qua heffing te vergelijken met de OZB, met dien verstande dat de RZB wordt geheven voor roerende woon- en verblijfsruimten. De tarieven zijn wettelijk gekoppeld aan de OZB tarieven. Het heffingsareaal van de RZB is beperkt van omvang en omvat alleen de ruim 70 woonarken.

Hondenbelasting

Hondenbelasting wordt geheven voor het houden van een hond. Naar aanleiding van de vorig jaar ingediende motie Blafdialoog is besloten om het tarief van de hondenbelasting vanaf 2018 te verlagen naar het landelijk gemiddelde. Daarnaast is het hogere tarief voor de 2^e en volgende hond(en) vervallen. Conform de uitgangspunten van de Perspectiefnota 2019 zijn de tarieven met 2% verhoogd.

Hondenbelasting (bedragen in euro's)	2018	2019
Per hond	76,00	77,50
Kennel	125,00	127,50

Parkeerbelasting

Parkeerbelasting wordt geheven voor het parkeren van een voertuig op een aangewezen plaats en tijdstip of voor verleende parkeervergunningen. Met de heffing van parkeerbelasting worden algemene inkomsten verkregen. Wanneer een parkeerder geen of te weinig parkeergeld betaalt kan het verschuldigde parkeergeld via een naheffingsaanslag op de parkeerder worden verhaald, inclusief een opslag voor de kosten die met het opleggen van de aanslag zijn gemoeid. Het bedrag dat als opslag mag worden doorberekend is aan een wettelijk maximum gebonden. Conform gedragslijn wordt het wettelijk maximumtarief gehandhaafd, hetgeen op dit moment neerkomt op € 62,70.

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. In 2017 is een wetwijziging van kracht geworden waarmee de mogelijkheid om precariobelasting te heffen op nutsnetwerken is afgeschaft. Voor gemeenten die op de datum waarop het wetsvoorstel is ingediend (10 februari 2016) al precariorechten voor dergelijke netwerken berekenden geldt een overgangstermijn van 5 jaar. Vanaf 2022 komen de inkomsten voor precariobelasting voor de nutsbedrijven te vervallen. Dit betekent vanaf 2022 een structurele verlaging van inkomsten van € 340.000. Hiermee is in deze begroting al rekening gehouden.

Gebonden heffingen

De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt.

Per heffingssoort wordt de opbouw van de lasten weergegeven, waarbij een onderscheid wordt toegepast in de volgende twee categorieën:

- Directe lasten op basis van de taakvelden (alle direct toe te rekenen lasten, exclusief overhead en rente)
- Indirecte lasten bestaande uit overhead en BTW

Voor het bepalen van het dekkingspercentage worden de lasten inzake overhead en BTW toegerekend, de indirecte lasten. De overhead wordt toegerekend op basis van een overheadtarief en het aantal begrote uren van de betreffende taakvelden per heffing.

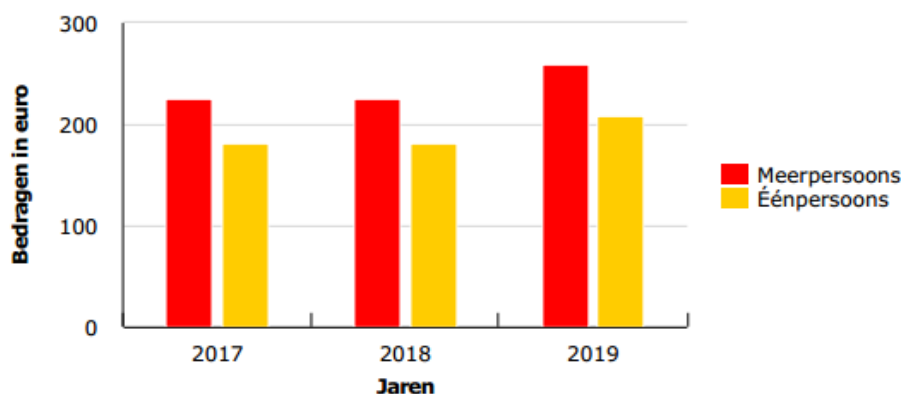
In 2019 wordt de huidige systematiek van kostentoerekening onderzocht en daar waar nodig verbeterd en bijgesteld.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een heffing ter bestrijding van kosten van beheer van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing komt ten laste van gebruikers van percelen waarvoor de gemeente een inzamelverplichting voor huishoudelijk afval heeft. De heffing is afhankelijk van de omvang van het betreffende huishouden. Er worden twee tarieven gehanteerd, namelijk voor een- en meerpersoonshuishoudens. Bij éénpersoonshuishoudens wordt een korting verleend van 20% op het meerpersoonstarief.

Door de sterke stijging van verwerkingskosten van afval en het op grote schaal bijplaatsen van grof huisvuil bij afvalcontainers, is de afvalinzameling en verwerking door Waardlanden niet meer uitvoerbaar binnen de huidige gemeentelijke tarieven. Het gemeentelijke uitgangspunt is dat de tarieven 100% kostendekkend zijn, dit leidt tot een noodzakelijke tariefstijging. De jaren 2016 en 2017 lieten al een negatief resultaat zien, maar dit is toen opgevangen vanuit de beschikbare reserves. Omdat verwacht wordt dat deze trend zich doorzet zal het tarief voor meerpersoonshuishoudens met € 34 worden verhoogd (naar € 260) en voor eenpersoonshuishoudens met € 27 (naar € 208).

Tarieven afvalstoffenheffing huishoudens

Opbouw tarieven

Taakveld		% in heffing	Bedrag in heffing
7.3	Afval	100%	€ 223
63	Inkomensregelingen	2%	€ 20
0.64	Belastingen overig	15%	€ 1

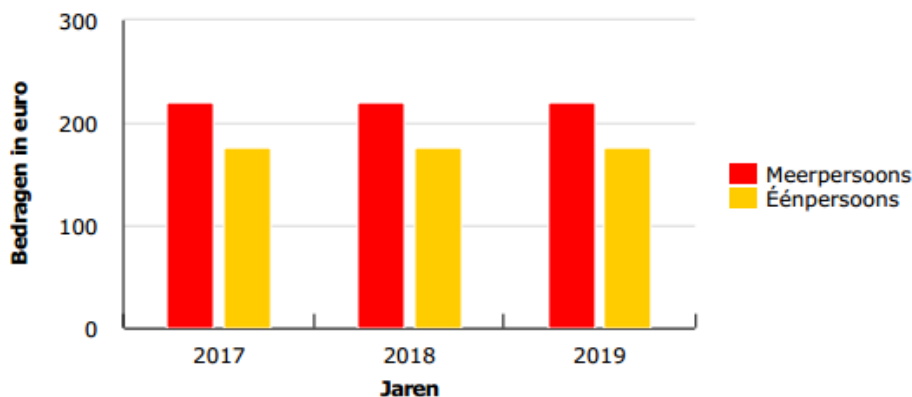
Bovenstaand overzicht geeft inzicht in de kostendekkendheid van het tarief. De begrote kwijtschelding afvalstoffenheffing is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid. De overige lasten betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. Het bedrag is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de afvalstoffenheffing.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)
Lasten taakvelden	3.773
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-
Netto lasten taakvelden	3.773
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	140
Totale lasten	3.913
Opbrengst heffingen	3.913
Dekkingspercentage	100%

Rioolbelasting

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben de gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Om deze zorgplicht te bekostigen kan de gemeente ingevolge artikel 228a van de Gemeentewet rioolbelasting heffen. Evenals bij de afvalstoffenheffing wordt bij woningen een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Bedrijven betalen per 150 m³ waterverbruik een vast tarief dat gelijk is aan het meerpersoonstarief. Uitgangspunt voor de vaststelling van de tarieven is 100% kostendekkendheid. Tot de kosten die gedekt worden uit de rioolbelasting worden naast de kosten voor rioolbeheer en onderhoud ook 50% van de kosten van straatreiniging en 20% van de kosten van waterbeheersing gerekend. Er is voor gekozen om de tarieven van de rioolbelasting over een periode van 25 jaar te bezien omdat dit een realistischer beeld geeft van de tariefsontwikkelingen. In deze systematiek wordt de egalisatievoorziening ingezet om de tariefschommelingen te vereffenen die zich gedurende deze periode kunnen voordoen. Hierdoor kunnen de tarieven, bij ongewijzigde omstandigheden, ook op de middellange termijn op een gelijk niveau worden gehouden. De tarieven zijn daarom gelijk aan die in de huidige meerjarenbegroting, namelijk € 220 voor meerpersoonshuishoudens en € 176 voor eenpersoonshuishoudens.

Tarieven rioolbelasting huishoudens

Opbouw tarieven

Taakveld		% in heffing	Bedrag in heffing
7.2	Riolering	96%	€ 175
63	Inkomensregelingen	2%	€ 14
6.4	Belasting overig	15%	€ 1
2.1	Verkeer en vervoer	7%	€ 17

Bovenstaand overzicht geeft inzicht in de kostendekkendheid van het tarief. De begrote kwijtschelding rioolbelasting is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid. De lasten van het taakveld 6.4 betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de rioolbelasting. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. De lasten van taakveld 2.1 zijn de lasten voor het straatvegen. Het bedrag in heffing is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de rioolbelasting.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)
Lasten taakvelden	3.575
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-
Netto lasten taakvelden	3.575
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	397
Totale lasten	3.972
Opbrengst heffingen	3.972
Dekkingspercentage	100%

Leges

Bij leges betreffen het recht op grond van het genot van, door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. Het betreft dan bijvoorbeeld het behandelen van verzoeken om verlening van een vergunning en het verstrekken van een paspoort of rijbewijs. Sommige legestarieven (zoals die van paspoorten en rijbewijzen) zijn gebonden aan wettelijke maxima en kunnen dus alleen worden verhoogd in de mate waarin het Rijk het toestaat. De overige tarieven, zoals de leges voor diverse soorten (omgevings-)vergunningen, huwelijksleges en leges voor verstrekkingen uit de Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA) zijn conform de Perspectiefnota verhoogd met 2%.

In de onderstaande tabel zijn de omvang en het dekkingspercentage van de onderdelen weergegeven.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)			
	Omgevingsvergunningen	Publiekszaken	Overige leges	Totaal leges
Lasten taakvelden	879	817	20	1.716
Toe te rekenen lasten (overhead)	489	498	0	987
Totale lasten	1.368	1.315	20	2.703
Opbrengst heffingen	1.049	399	29	1.477
Dekkingspercentage				55%

Overige rechten

De overige tarieven zoals markt- en kadegelden zijn conform de perspectiefnota verhoogd met 2%. In de onderstaande tabel zijn de omvang en het dekkingspercentage van de onderdelen weergegeven. Bij begraafrechten is het uitgangspunt kostendekkendheid, maar zijn de tarieven ook met 2% verhoogd. Er komt eerst een nader onderzoek naar de kostentoe rekening en de gevolgen van de (in de perspectiefnota genoemde) aanpassing volgend uit het BBV, waarbij baten worden toegerekend aan de jaren waarop ze betrekking hebben ter dekking van het onderhoud.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)			
	Begraafrechten	Marktgelden	Kadegelden	Totaal overige rechten
Lasten taakvelden	387	34	27	448
Toe te rekenen lasten (overhead)	151	21	-	172
Totale lasten	538	55	27	620
Opbrengst heffingen	324	42	116	482
Dekkingspercentage				78%

3.6.5 Lokale lastendruk

In onderstaand overzicht wordt duidelijk hoe de woonlasten in Gorinchem zich volgend jaar ontwikkelen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen meerpersoonshuishouden en éénpersoonshuishoudens. Ook wordt inzicht gegeven in de verschillen tussen bewoners van een woning met een WOZ waarde van € 200.000 en een woning van € 300.000.

Meerpersoonshuishouden	2018	2019	Vershil	Eenpersoonshuishouden	2018	2019	Vershil
Woonlasten WOZ € 200.000				Woonlasten WOZ € 200.000			
Afvalstoffenheffing	€ 226	€ 260	15,0%	Afvalstoffenheffing	€ 181	€ 208	14,9%
Rioolbelasting	€ 220	€ 220	0,0%	Rioolbelasting	€ 176	€ 176	0,0%
OZB woning € 200.000	€ 263	€ 268	1,9%	OZB woning € 200.000	€ 263	€ 268	1,9%
	€ 709	€ 748	5,5%		€ 620	€ 652	5,2%
Woonlasten WOZ € 300.000				Woonlasten WOZ € 300.000			
Afvalstoffenheffing	€ 226	€ 260	15,0%	Afvalstoffenheffing	€ 181	€ 208	14,9%
Rioolbelasting	€ 220	€ 220	0,0%	Rioolbelasting	€ 176	€ 176	0,0%
OZB woning € 300.000	€ 395	€ 403	2,0%	OZB woning € 300.000	€ 395	€ 403	2,0%
	€ 841	€ 883	5,0%		€ 752	€ 787	4,7%

3.7 Verbonden partijen

3.7.1 Inleiding

De gemeente onderhoudt banden met diverse partijen waarin zij zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft, de zogeheten verbonden partijen. Het aangaan van overeenkomsten met verbonden partijen komt voort uit maatschappelijke relevantie en politieke motieven. Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft in de betreffende partij; als een lid van het college zitting heeft in het bestuur of namens de gemeenteraad stemt. Een financieel belang houdt in dat de gemeente door deelname in een verbonden partij op enigerlei wijze risico kan lopen. Het BBV (art. 15) geeft het wettelijk kader weer en de vereisten voor deze paragraaf.

3.7.2 Lijst van verbonden partijen

De gemeente Gorinchem heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze verbonden partijen zijn in te delen in de volgende categorieën:

- A. Gemeenschappelijke Regelingen (GR)
- B. Vennootschappen en coöperaties
- C. Stichtingen

In onderstaand overzicht wordt per categorie aangegeven welke verbonden partijen hiertoe behoren. Per verbonden partij wordt een nadere detaillering gegeven.

A. Gemeenschappelijke Regelingen

- GR Dienst Gezondheid & Jeugd
- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
- GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
- GR Regio AV
- GR GEVUDO
- GR AVRES
- GR Reinigingsdienst Waardlanden
- GR Bureau Openbare Verlichting

B. Vennootschappen en coöperaties

- Hoog Dalem C.V.
- C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
- Oasen N.V.
- Eneco Groep N.V.
- Stedin Holding N.V.
- Merwede LingeLijn Beheer B.V.
- Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.
- Coöperatie ParkeerService U.A.
- Huisvuil Verbranding Centrale (HVC) N.V.

C. Stichtingen

- Stichting Binnenstadsmanagement Gorinchem
- Stichting Vesting3hoek

3.7.3 A. Gemeenschappelijke Regelingen

GR Dienst Gezondheid & Jeugd

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	De GR Dienst Gezondheid & Jeugd bestaat uit een tweetal organisatieonderdelen: Dienst gezondheid en jeugd en Serviceorganisatie Jeugd (SOJ). De Regionale Ambulancevoorziening (RAV) is formeel onderdeel van de Dienst Gezondheid & jeugd, maar kent een eigen specifiek financieringskader. Onderdeel van de Dienst Gezondheid & Jeugd zijn de GGD Zuid-Holland Zuid en Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (BLVS). De Dienst vindt haar bestaansrecht in de behoefte van de samenleving om in goede gezondheid te kunnen leven, te leren en te ontwikkelen. De Dienst Gezondheid & Jeugd verzorgt namens de 17 gemeenten (vanaf 2019 zijn dat er 10) in Zuid-Holland Zuid de uitvoering van diverse taken op het gebied van publieke gezondheid, maatschappelijke zorg en leerplicht. Daarnaast is de Dienst verantwoordelijk voor de aansturing van de uitvoering van de integrale jeugdgezondheidszorg. Ook bij rampen en crises, waarin de publieke gezondheid wordt bedreigd, treedt de Dienst Gezondheid & Jeugd op.
Publiek belang	De Dienst Gezondheid & Jeugd bewaakt, beschermt en bevordert activiteiten die gericht zijn op het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen en het vergroten van ontwikkelingskansen ten behoeve van de inwoners van Zuid-Holland Zuid.
Bestuurlijk belang	De behartiging van belangen geschiedt door het bepalen van de hoofdlijnen van de gewenste ontwikkelingen door middel van sturing, ordening, integratie en in voorkomende gevallen uitvoering ter zake van taakvelden: publieke gezondheid, onderwijs, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, ambulancezorg en geneeskundige hulpverlening.
Financieel belang	De totale primaire begroting (beleidsarm) voor de Dienst Gezondheid & Jeugd 2019 bedraagt € 147 miljoen, waarvan € 96 mln. voor de Serviceorganisatie Jeugd. De in deze primaire begroting opgenomen bijdragen voor Gorinchem zijn € 8 mln. (So-jeugd) en € 1,9 mln. overig. Deze bijdragen worden/zijn bijgesteld op basis van de bijstellingsdocumenten.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 3.298.789,- Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 81.210.349,- Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 129.663,-
Risico's	<u>Dienst Gezondheid & Jeugd</u> Met het eerder vastgestelde meerjarenbeleidsplan en het dekkingsplan ligt er voor de Dienst Gezondheid & Jeugd een redelijke solide basis. In de begroting van de Dienst is een paragraaf opgenomen over de beheersing van de risico's. De financiële risico's focussen zich primair op de ontwikkeling van de zorgvraag in relatie tot het jeugdzorgbudget. De begroting volgt het Meerjarenprogramma (MJP). In het MJP is een begroting opgenomen op de destijds bekende zorgvraag, aangevuld met een gemeentelijke taakstelling op de reductie van het aantal jeugdigen in regionale specialistische zorgmarkt. Het opnemen van een realistische begroting is hiermee de belangrijkste beheersmaatregel. Het belangrijkste resterende risico zit in het behalen van de reductiedoelstelling van (de instroom) van het aantal jeugdigen in deze zorgmarkt.
Overige ontwikkelingen	De veranderingen die op stapel staan zijn: taken in het kader van toezicht mensenhandel, verhogen kwalificatieplicht, overdracht rijksvaccinatieprogramma en aanscherpen meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	De OZHZ (Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid) voert de wettelijke milieutaken uit voor de (in 2019) tien gemeenten in Zuid-Holland Zuid en de provincie Zuid-Holland. Voor een aantal deelnemers voert de OZHZ alle Wabo-omgevingstaken uit. Daarnaast geeft de OZHZ desgewenst milieudadvies bij ruimtelijke ontwikkelingen.
Publiek belang	De OZHZ draagt met zijn kennis en ervaring over omgevingskwaliteit bij aan de veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en leefbaarheid van de regio en dus de gemeente Gorinchem.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling. De stemverhoudingen (het belang) tussen juli 2018 t/m juni 2019 zijn gebaseerd op de omzetverhoudingen 2017 zoals deze blijken bij de jaarrekening. Rekening moet worden gehouden met de uittreding van Leerdam en Zederik en de afname van de omzet per 1 januari 2019 bij de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard. Gorinchem heeft in de stemverhouding een aandeel van 2,2%.
Financieel belang	De totale omzet van de OZHZ bedraagt ca. € 27 miljoen. De bijdrage van Gorinchem bedraagt afgerond € 0,6 miljoen. Deze bijdrage bestaat uit een inwonerbijdrage, een bijdrage voor de wettelijke taken en een bijdrage voor taken die op offertebasis worden uitgevoerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 2.873.275 Verwachte stand 1 januari 2019: € 1.852.000 (exclusief een eventuele resultaatbestemming) Verwachte stand 31 december 2019: € 7.364.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 3.074.966 Verwachte stand 1 januari 2019: € 5.000.000 (geschat vlottend passief) Verwachte stand 31 december 2019: € 5.000.000 (geschat vlottend passief)
Resultaat	Het verwachte resultaat voor begrotingsjaar 2019 bedraagt: € 0.
Risico's	Fusies van gemeenten in de regio Als gevolg van de samenvoeging van de gemeenten Leerdam, Zederik en Vianen tot de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden in de provincie Utrecht, treden de gemeenten Leerdam en Zederik per 1 januari 2019 uit de Gemeenschappelijke Regeling. Dit heeft financiële en personele consequenties. Vanwege de fusie van Giessenlanden en Molenwaard zal, als gevolg van het terugnemen van de bouwtaken die OZHZ nu voor Giessenlanden uitvoert, in totaal circa 8 fte aan taken wegvallen.
Overige ontwikkelingen	Strategisch ontwikkelperspectief OZHZ In vervolg op de bestuursconferentie van november 2017 lopen thans acties om het strategisch ontwikkelperspectief voor OZHZ verder uit te werken. Met gemeenten worden gesprekken gevoerd over verbreding van de taakuitvoering en de positie van OZHZ bij de Omgevingswet. Begin 2019 zal hierover een tweede bestuursconferentie van het algemeen bestuur plaatsvinden. Waar mogelijk en nodig zal dit traject doorlopen worden in afstemming met de Veiligheidsregio en de Dienst Gezondheid & Jeugd Zuid-Holland Zuid. Omgevingswet De Omgevingswet gaat de regels voor bouwen, ruimtelijke ordening, milieu, water, natuur, infrastructuur en ontgrondingen samenvoegen. De Omgevingswet treedt in januari 2021 in werking. Om de benodigde samenwerking met zijn opdrachtgevers en ketenpartners uit

te bouwen neemt OZHZ actief deel aan het regiobrede project Omgevingswet.

Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) heeft tot gevolg dat de toetsing en het toezicht op de eisen uit het Bouwbesluit gefaseerd aan de markt worden overgedragen. De wet heeft echter vertraging opgelopen doordat de Eerste Kamer heeft ingestemd met uitstel van de stemming. De invoering van de wet wordt in ieder geval uitgesteld tot 2019.

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Om de risico's op het gebied van de openbare orde en veiligheid te beheersen is de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) opgericht op 1 juli 2009 ter uitvoering van de in 2010 in werking getreden Wet Veiligheidsregio's. In de VRZHZ werken gemeenten, regionale brandweer, regionale ambulancevoorziening en de geneeskundige hulpverlening (GHOR) bij ongevallen en rampen nauw samen met politie en waterschappen. Daarnaast wordt er samengewerkt met overheidsdiensten en private partners. De VRZHZ wil behalve optimaal voorbereid zijn op een ramp of crisis, ook een belangrijke rol spelen met het voorkomen daarvan. Door de bundeling van krachten zorgt de VRZHZ voor de fysieke veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Publiek belang	De VRZHZ wil incidenten en rampen voorkomen door risico's te achterhalen en hierover te adviseren om deze zoveel mogelijk te beperken, de VRZHZ organiseert een daadkrachtige respons voor de bestrijding in acute situaties en de VRZHZ zorgt ervoor dat na een incident er zo snel mogelijk kan worden teruggekeerd naar de normale situatie zodat de maatschappelijk continuïteit gewaarborgd blijft.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks en het algemeen bestuur van de GR. In beide besturen is zij tevens vice-voorzitter. Bij het nemen van besluiten in het algemeen bestuur brengen de leden voor de gemeente die zij vertegenwoordigen elk één stem uit. Het algemeen bestuur beslist bij een meerderheid van stemmen. Indien de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.
Financieel belang	Bijdrage van Gorinchem over 2019 bedraagt € 2.750.415 (inclusief huisvesting).
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 7.284.779 Verwachte stand 1 januari 2019: € 4.378.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 2.687.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 63.874.826 Verwachte stand 1 januari 2019: € 76.065.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 78.483.000
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 3.047.000
Risico's	De provinciekeuze van de nieuwe Vijfheerenlanden is een feit. De gevolgen hiervan voor de VRZHZ zijn nog niet geheel inzichtelijk. Daarnaast heeft het Veiligheidsberaad de implementatie van de Landelijke Meldkamerorganisatie uitgesteld naar het jaar 2020. Een onzekere factor bij de samenvoeging van deze twee meldkamers op financieel gebied is de onduidelijkheid over de samengevoegde begroting voor 2019 e.v.
Overige ontwikkelingen	De regionalisering van de lokale brandweer is aanleiding geweest om de kosten van de VRZHZ tegen het licht te houden. Hierbij is ook nagedacht over een herstructurering van het management. Dit heeft geleid tot een procesgerichte benadering van de taken van de VRZHZ en een aanpassing van de structuur van de organisatie. Met deze herstructurering bouwt de VRZHZ verder aan de organisatie zoals deze is beschreven in het beleidsplan 2017-2020. In september 2018 is de nieuwe structuur van start gegaan. Het proces wordt in 2018 verder uitgewerkt. In de nabije toekomst zal een oriëntatie plaatsvinden over een mogelijke samenwerking met de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. Daarnaast wordt in het licht van nieuwe risico's (zoals cybercrime, extreem weer), regionale en landelijke ontwikkelingen de komende periode door de VRZHZ, samen met haar partners, gewerkt aan een verkenning gericht op slim samenwerken. Deze heroriëntatie is input voor bestuurlijke reflectie en bestuurlijke keuzes.

GR Regio AV

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het vergroten van de regionale bestuurskracht en de regionale samenwerking in de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV). Het bijdragen aan de behartiging van gemeenschappelijke belangen om de evenwichtige ontwikkeling van de regio te bevorderen.
Publiek belang	Gemeenschappelijke regeling. Uitvoering geven aan regionale samenwerking op de beleidsterreinen sociaal, fysiek, economie en toerisme tezamen met de gemeenten in oprichting Molenlanden en Vijfheerenlanden per 1 januari 2019.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de GR. Twee leden van het college B&W maken deel uit van het algemeen bestuur van de GR. De burgemeester treedt op als voorzitter van zowel het dagelijks bestuur als het algemeen bestuur van de GR. Bij de besluitvorming in het algemeen bestuur beschikt elke deelnemende gemeente over één stem per gemeente. Besluiten in het algemeen bestuur en dagelijks bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel Gorinchem in AV verband in 2019 bedraagt op basis van de inwonerbijdrage € 376.000.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 1.663.000 Verwachte stand 1 januari 2019: € 526.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 178.000 * * Vanaf 1 januari 2019 gaat het regiobureau in afgeslankte vorm verder. Via de Jaarstukken legt het regiobureau ook in de toekomst verantwoording af conform het raadsbesluit van 4 oktober 2018.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 1.052.000 Verwachte stand 1 januari 2019: € 900.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 900.000* *Vanaf 1 januari 2019 gaat het regiobureau in afgeslankte vorm verder. Via de Jaarstukken legt het regiobureau ook in de toekomst verantwoording af.
Resultaat	Het verwachte resultaat voor begrotingsjaar 2019 bedraagt: € 0.
Risico's	De bestuurlijke ontwikkelingen in de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden kunnen zorgen voor risico's voor de beoogde resultaten voor de domeinen Sociaal, Fysiek en Economie en Toerisme.
Overige ontwikkelingen	<p>De samenwerking wordt gezocht op basis van maatschappelijke opgaven die grensoverstijgend zijn. De Regionale Maatschappelijke Agenda is hierbij leidend. In 2019 zullen regioconferenties over de regionale agenda georganiseerd worden. Per 1 januari 2019 gaan de nieuwe gemeenten Molenlanden en Vijfheerenlanden van start. In de Tweede Kamer is in april 2018 de motie "Van der Molen" aangenomen. In deze motie wordt de regering verzocht te onderzoeken hoe de centrumfunctie van Gorinchem behouden kan blijven met het oog op evenwichtige regionale verhoudingen en de Tweede Kamer hierover te informeren. Wij hebben het initiatief genomen om dit onderzoek te verrichten, in samenwerking met het ministerie van BZK, de provincie en de regio.</p> <p>Wij hebben, in overleg met partijen en private partners, in augustus 2018 bij het Rijk een aanvraag ingediend voor een regiodeal. Ten behoeve van een vitale en krachtige regionale economie met voldoende voorzieningen, hebben wij het Rijk voorgesteld de komende jaren gezamenlijk te investeren in zowel het versterken van het techniekonderwijs in de regio als de bereikbaarheid van de regio. Dit door middel van het realiseren van een overstappunt tussen wegverkeer en openbaar vervoer in het westen van Gorinchem. Wij verwachten</p>

begin 2019 helderheid te krijgen over deze aanvraag, waarna de fase van verdere uitwerking kan worden ingegaan.

GR Gevudo

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Gevudo beheert het aandelenpakket van twaalf gemeenten in de regio ZHZ in de N.V. Huisvuil Verbranding Centrale (HVC). Het aandelenpakket bestaat uit 529 aandelen. Voor al deze gemeenten verwerkt HVC het huisafval en voor een aantal ook de afvalinzameling. Daarnaast ontwikkelt HVC zich steeds meer als een duurzaam energiebedrijf.
Publiek belang	Gevudo behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten in de aandeelhoudersvergadering van de HVC N.V.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur én heeft zitting in het dagelijks bestuur. Via de GR is er invloed op het beleid van de HVC. De GR levert een lid in de raad van commissarissen van HVC in de vorm van een onafhankelijk externe. De GR levert ook een lid in de aandeelhoudersvergadering van HVC.
Financieel belang	Tegen maatschappelijk verantwoorde kosten verwerken van het afval. Gorinchem is deelnemer in de GR Gevudo welke de aandelen beheert van de NV HVC. Het betreft hier een belang van ruim 18%. Gevudo staat naar rato van haar deelname in HVC garant voor het nakomen van de financiële verplichtingen die HVC aangaat in het kader van de financiering van verbrandingsinstallaties en andere bedrijfsactiviteiten. Hiervoor wordt een garantstellingsprovisie ontvangen. De garantstellingsprovisie wordt aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd o.b.v. de inwoneraantallen x tarief. Daarnaast wordt dividend aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 30.487 Verwachte stand 1 januari 2019: € 30.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 30.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 30.487 Verwachte stand 1 januari 2019: € 0 Verwachte stand 31 december 2019: € 0
Resultaat	Er is een resultaat gerealiseerd van nihil via verrekening van kosten met de ontvangen provisie van HVC.
Risico's	Deze zijn afhankelijk van de bedrijfsvoering bij HVC N.V.
Overige ontwikkelingen	HVC maakt al weer enkele jaren bescheiden winsten. Omdat de duurzame energie activiteiten van HVC een steeds belangrijker aandeel vormen van de bedrijfsactiviteiten kunnen de energieprijzen de bedrijfsresultaten in steeds sterkere mate beïnvloeden, wat een aandachtspunt is naar de toekomst. HVC vult de overcapaciteit in haar vuilverbrandingsovens in met geïmporteerd huisvuil, maar wordt sinds kort geconfronteerd met een overschot aan Nederlands te verbranden huisvuil, wat haar dwingt een gedeelte hiervan naar een stortplaats te brengen. Dit is een tijdelijke situatie, als een gevolg van een groter aanbod door de groeiende economie en een beperkte capaciteit om gescheiden afval te verwerken naar nieuwe, circulaire producten.

GR AVRES

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De uitvoeringsorganisatie AVRES voert voor de aangesloten gemeenten de participatiewet uit. Dit betekent dat zij de wettelijke taken uitvoeren rond de vangnetregeling zoals het verstrekken van uitkeringen, het uitvoeren van minimabeleid. Maar ook ondersteuning bij re-integratie bieden en de werkgeversrol van de sociale werkvoorziening voeren.
Publiek belang	Een goede dienstverlening voor de burgers van Gorinchem die zijn aangewezen op tijdelijke voorzieningen als een uitkering, bijzondere bijstand is erg belangrijk. Daarnaast is het belangrijk dat er verbindingen gelegd worden tussen AVRES en het maatschappelijk middenveld met als doel de burger zo goed mogelijk van dienst te zijn.
Bestuurlijk belang	Er op kunnen vertrouwen dat de gemeentelijke wettelijke taken goed worden uitgevoerd, burgers goed bediend worden en dat uitvoering wordt gegeven aan bestuurlijke speerpunten.
Financieel belang	Dat de participatiemiddelen doeltreffend worden ingezet en ten goede komen aan de producten en diensten voor onze bewoners.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 4.175.000 Verwachte stand 1 januari 2019: € 3.025.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 5.621.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 10.769.000 Verwachte stand 1 januari 2019: € 10.456.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 6.229.000
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt: - € 1.094.000
Risico's	Een risico is dat het participatiebudget de komende jaren krimpt door besluitvorming rijk. Dit betekent dat de loonkosten van de SW het budget steeds meer in beslag zullen nemen en zodoende dat er te weinig overblijft voor re-integratie van specifieke doelgroepen. Een tweede risico is dat er door externe factoren (toename vluchtelingen of conjuncturele schommelingen) vaker beroep gedaan wordt op de sociale vangnetregelingen van Avres.
Overige ontwikkelingen	In 2019 zullen een aantal trends en ontwikkelingen waarover in 2018 besluitvorming heeft plaatsgevonden hun beslag krijgen. Naast de banen 'Nieuw beschut' die gerealiseerd moeten worden, zal ook de verhuizing van de backoffice naar Meerkerk en het invlechten van Vijfheerenlanden in de GR Avres worden bestendigd. De complexere doelgroep die instroomt in de bijstand als gevolg van het afbouwen van de WSW, Wajong en de instroom van Statushouders met meervoudige problematiek is gebaat bij maatwerk. Met het krimpen van het participatiebudget en de claim die de WSW op het budget legt meer gezocht moeten worden naar creatieve alternatieven voor re-integratie van grote groepen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Initiatieven vergelijkbaar als de Almeerse Participatiefabriek kunnen in dit dilemma van een krimpend participatiebudget en vraag om maatwerk een belangrijk instrument zijn om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te re-integreren. Ook projecten die een verbinding leggen tussen de doelgroep WSW en de arbeidsmatige dagbesteding van de WMO worden belangrijker naarmate het budget verder krimpt en de roep om maatwerk groter wordt. Ook begeleiding van vrijwilligerswerk met behoud van uitkering, re-integratie van mensen met een GGZ-achtergrond wordt belangrijk. De koppeling tussen het sociaal team en het frontoffice van Avres zal dichter op elkaar worden georganiseerd. Met het aantrekken van de economie en het actief begeleiden van de statushouders naar werk zal ook de druk op het uitkeringsbudget (buig) worden verlicht. Per 1 januari 2019 treedt de

gemeente Lingewaal uit de GR Avres. De gemeente Vijfheerenlanden heeft dan net de gemeenteraadsverkiezingen achter de rug. Het pand aan de Avelingen is overgedragen aan de nieuwe eigenaar. De gemeenschappelijke regeling zal moeten worden aangepast. Voor het betrekken van lokale huisvesting zal in 2019 verder geïnvesteerd moeten worden. De komende periode zal de vorm, inhoud en relatie van de GR Avres onderhevig zijn aan veranderingen. In het najaar zal het college zich oriënteren op de strategische ontwikkelingsrichting.

GR Reinigingsdienst Waardlanden

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het op milieuverantwoorde wijze ophalen van ons afval en zorg dragen voor verwerking. Daarnaast heeft Waardlanden via dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) taken toegewezen gekregen voor het onderhoud van het openbare gebied.
Publiek belang	Het uitvoeren van gemeentelijke taken op het gebied van de afvalinzameling.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het bestuur van de GR. Bij stemming wordt 75% vereist van het aantal (gewogen) stemmen. Ter bepaling van het totaal aantal stemmen en het aantal stemmen per deelnemende gemeente in het algemeen bestuur wordt uitgegaan van 1) het totaal aantal huisaansluitingen van de deelnemende gemeenten, en 2) het aantal huisaansluitingen per deelnemende gemeente. De stemverhoudingen worden voor een periode van vier jaar vastgesteld. Voor het in het bestuur tot stand brengen van een beslissing bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht.
Financieel belang	Iedere deelnemende gemeente betaalt jaarlijks een gemeentelijke bijdrage. Deze gemeentelijke bijdrage wordt berekend op basis van de door het algemeen bestuur vast te stellen verdeelsleutel. De begroting, inclusief het te voeren beleid, wordt door het algemeen bestuur vastgesteld. De Reinigingsdienst Waardlanden beschikt over eigen reserves om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 1.042.207 Verwachte stand 1 januari 2019: € 997.736 Verwachte stand 31 december 2019: € 997.736
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 20.422.832 Verwachte stand 1 januari 2019: € 17.905.834 Verwachte stand 31 december 2019: € 17.349.869
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 75.458
Risico's	Door de sterke stijging van verwerkingskosten van afval en het op grote schaal bijplaatsen van grof huisvuil bij afvalcontainers, is de afvalinzameling en verwerking door Waardlanden niet meer uitvoerbaar binnen de huidige gemeentelijke tarieven. Het gemeentelijke uitgangspunt is dat als de tarieven niet 100% kostendekkend zijn, dit leidt tot een noodzakelijke tariefstijging. De jaren 2016 en 2017 lieten al een negatief resultaat zien, maar dit is toen opgevangen vanuit de beschikbare reserves. Omdat verwacht wordt dat deze trend zich doorzet zal het tarief voor meerpersoonshuishoudens met € 34 worden verhoogd (naar € 260) en voor eenpersoonshuishoudens met € 27 (naar € 208). Overigens blijkt uit een vergelijking met andere gemeenten met een zelfde grootte en een zelfde stedelijkheidsklasse, dat onze tarieven afvalstoffenheffing zich op een gemiddeld niveau bevinden.
Overige ontwikkelingen	Binnen de afvalinzameling is door GR Waardlanden een bescheiden winst geboekt, die helaas niet opweegt tegen de gestegen verwerkings- en overige kosten.

GR Bureau Openbare Verlichting

Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam.
Korte omschrijving	De GR Bureau Openbare Verlichting heeft ten doel een bijdrage te leveren aan het beheer van de Openbare Verlichting in de bij de GR aangesloten gemeenten.
Publiek belang	Onderhoud van openbare verlichting.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de GR. Elk lid van het algemeen bestuur heeft in de vergadering een stem. De besluiten van het algemeen bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel van Gorinchem in deze regeling is op basis van het aantal lichtobjecten. Voor 2019 betalen we als gemeente € 7,46 per lichtobject, gelijk aan 2018.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 142.270 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 209.964 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 7.054
Risico's	Schaalvergroting heeft veelal efficiëntie en financiële voordelen. Wij hebben echter geen invloed op de deelname van andere gemeenten. Als deelnemers uitstappen of de geleverde diensten laten te wensen over, ontstaat er een risico.
Overige ontwikkelingen	De kwaliteit van de geleverde diensten laat soms te wensen over, met als gevolg dat verlichting soms lang buiten werking is. De samenwerking gaat in 2018 nog geëvalueerd worden.

3.7.4 B. Vennootschappen en coöperaties

Hoog Dalem C.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem
Korte omschrijving	Voor eigen rekening en risico voeren van een grondexploitatie Hoog Dalem samen met de partners verenigd in de C.V. Realiseren van woningen en voorzieningen op het gewenste kwaliteits- en kwantiteitsniveau in Gorinchem Oost conform de vastgestelde ruimtelijke en financiële kaders (grondexploitatie).
Publiek belang	Realiseren woningbouw en voorzieningen in Hoog Dalem.
Bestuurlijk belang	Twee leden van het college treden op als aandeelhouders van Hoog Dalem B.V. Het voorzitterschap in de vergadering van aandeelhouders rouleert per jaar. Besluitvorming van de directie vindt plaats op basis van unanimiteit. In de statuten (artikel 15 lid 7) is geregeld welke directiebesluiten de instemming van de aandeelhouders vragen. Die besluiten vragen een twee derde meerderheid, alle overige besluiten vragen om unanimiteit. De burgemeester treedt op als (stille) vennoot in Hoog Dalem C.V.
Financieel belang	De gemeente staat garant voor de leningen die de C.V. aangaat met geldverstrekkers ter hoogte van € 30 miljoen. De gemeente voert samen met Heijmans en AM de grondexploitatie Hoog Dalem. De gemeente neemt voor ca. 50% (ca. € 100.000) deel in het kapitaal van Hoog Dalem C.V. Via Hoog Dalem Beheer BV is de gemeente tevens voor 50% behorend vennoot in de C.V.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 1.588.000 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 30.000.000 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 0
Risico's	Het beperken van de financiële risico's voor de gemeente binnen Hoog Dalem blijft een belangrijk punt van aandacht. De belangrijkste risico's betreffen de grondopbrengsten, het afzettempo, de hoogte van de schadeloosstelling en het verloop van de samenwerking en ontwikkeling. Gewerkt wordt aan een sturingsmodel voor uitvoering van het woningbouwprogramma op basis van afgesproken grondprijzen en marktconforme prijzen. De gemeente heeft voor deze risico's voor zover ze ten laste komen van de gemeente een risicovoorziening getroffen en een reserve aangehouden in het weerstandsvermogen. De aantrekkende markt wordt benoemd als kans om het resultaat van de grondexploitatie te verbeteren.
Overige ontwikkelingen	De hoogte van de schadeloosstelling voor de onteigening van het middengebied is nog niet definitief bepaald door de rechtbank in Den Haag. Nadat uitspraak door de rechtbank is gedaan, zullen de C.V. partijen binnen een termijn van een half jaar besluiten over inbrengen van de grond van het middengebied. Het bestemmingsplan van het resterende noordelijk deel van Hoog Dalem is onherroepelijk, de woningen zijn in de verkoop gebracht. Dit deel dient in 2020 te zijn afgerond.

C.V. Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer B.V. ROM-S

Vestigingsplaats	Schelluinen.
Korte omschrijving	Drie activiteiten kunnen worden onderscheiden, de realisatie van het transport- en logistiek centrum Schelluinen-West in de gemeente Giessenlanden, de realisatie en exploitatie van een aantal regionale vrachtwagenparkeerterreinen en de herontwikkeling van vertreklocaties.
Publiek belang	Het verbeteren van de leefbaarheid in de regio speelt een rol door vraagstukken op het gebied van ruimtelijke orderings- en milieuproblematiek op te lossen. Daarnaast wordt door de gemeenten en de provincie ingezet op economische ontwikkeling, inclusief de logistieke sector.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de Raad van Commissarissen van Beheer B.V. ROM-S. De Raad van Commissarissen kan in een vergadering alleen geldige besluiten nemen indien 60% van de commissarissen aanwezig dan of vertegenwoordigd is (waaronder de commissaris benoemd op voordracht van het Ontwikkelings- en Participatiebedrijf Publieke sector b.v.(OPP)).
Financieel belang	De gemeentelijke deelneming en de BNG GO nemen beiden voor 49,5% deel in de CV. ROM-S Beheer BV neemt voor de resterende 1% deel.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 10.148.000 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 318.000 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 543.000
Risico's	De beoogde concentratie van de bedrijfsactiviteiten op het gebied van transport en logistiek, die nu overlast veroorzaken in de kernen en op de dijken en polderwegen, is een grote kans om de leefbaarheid en de kwaliteit van de regio te vergroten. Hoewel de vooruitzichten op een winstgevende grondexploitatie nog steeds gunstig zijn, is een financieel risico nooit helemaal uit te sluiten. Een achterblijvende uitgifte zal negatieve invloed hebben op het resultaat. Binnen de organisatie van ROM-S worden de risico's periodiek bewaakt en in beeld gebracht met bestcase en worstcase scenario's.
Overige ontwikkelingen	Afgelopen jaar is door Beheer B.V. ROM-S volop geïnvesteerd in een aantal klanten. Verwacht wordt dat de komende jaren hiervan de vruchten kunnen worden geplukt. De acquisitiewerkzaamheden hebben geleid tot een aantal prospects die mogelijk 2019 zullen leiden tot een getekende koopovereenkomst. Bij de ontwikkeling van het bedrijventerrein Schelluinen-West is altijd uitgegaan van twee fases. Fase 1 is bijna in zijn geheel uitgegeven. Voor fase 2 wordt momenteel het bestemmingsplan uitgewerkt door het gemeentebestuur van Giessenlanden. Hoewel over de gronduitgifte op Schelluinen-West tot op heden niet mag worden geklaagd, is het van belang waakzaam te blijven over de voortgang van de gronduitgifte, mede in relatie tot de ontwikkeling van fase 2. In de AVA van Beheer B.V. ROM-S is besloten dat de focus op de ontwikkeling van Schelluinen-West komt te liggen. Tevens is afgesproken om de exploitatie van de parkeerterreinen niet verder uit te breiden en kritisch te kijken naar de afbouw mogelijkheden. De exploitatie van parkeerterrein Spijksedijk zal in 2019 worden geëvalueerd en overdracht hiervan aan de gemeente Gorinchem is één van de opties die onderzocht gaat worden.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag.
Korte omschrijving	De BNG fungeert als intermediair tussen de kapitaalmarkt en decentrale overheden. De BNG kan gezien worden als een inkoopcombinatie van geld namens decentrale overheden. De BNG is een naamloze structuurvennootschap waarvan 50% van de aandelen in handen zijn van de Staat en de overige 50% in handen van decentrale overheden.
Publiek belang	De gunstige prijzen van financieringsmiddelen worden doorgegeven aan decentrale overheden, waaronder gemeente Gorinchem. Hierdoor wordt de kredietwaardigheid van gemeenten versterkt en kunnen zij relatief goedkoop lenen.
Bestuurlijk belang	Eén lid van het College van B&W heeft stemrecht in de AVA. Het bestuurlijke belang (stemrecht) wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,173% in het aandelenkapitaal. De boekwaarde van de aandelen is € 218.000. Van de nettowinst wordt conform het dividendbeleid van BNG 25% uitgekeerd aan de aandeelhouders.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 4.953.000.000 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 135.072.000.000 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 393.000.000. Dit heeft geresulteerd in een dividenduitkering van € 243.715 voor gemeente Gorinchem.
Risico's	De BNG heeft een solvabiliteitsratio van circa 2%. De BNG is echter een financiële instelling waardoor gegeven de aard van de activiteiten zij verhoudingsgewijs veel vreemd vermogen heeft en een relatief laag eigen vermogen. Ondanks de lage solvabiliteit is vanuit beheerperspectief de BNG een solide deelneming, mede omdat de BNG Bank als een van de veiligste banken ter wereld wordt beschouwd. In 2016 heeft BNG hybride kapitaal onderhands uitgegeven. De aftrekbaarheid van de (discretionaire) dividendvergoeding voor hybride kapitaal voor de vennootschapsbelasting heeft geleid tot een publieke discussie en de aankondiging van een onderzoek naar dit onderwerp door de Europese Commissie. Mocht de aftrekbaarheid in de toekomst worden geschrapd, dan heeft dit ongunstige gevolgen voor het resultaat en vermogen van de bank.
Overige ontwikkelingen	De bedrijfslasten stijgen structureel als gevolg van de inspanningen die geleverd moeten worden om aan toenemende (Europese) wet- en regelgeving te voldoen. Belangrijke factor van invloed op het resultaat is de bankenbelasting. De bankenbelasting wordt betaald om bij te dragen aan de opbouw van een Europees resolutiefonds en de maatregelen om te voldoen aan het vereiste garantievermogen op basis van de strengere kapitaaleisen voor banken. De BNG legt een grote nadruk op duurzaamheidsaspecten. Sinds 2014 heeft BNG diverse duurzame obligaties geplaatst waarmee zij op dit terrein tot de kopgroep van de Nederlandse banken behoort.

Oasen N.V.

Vestigingsplaats	Gouda.
Korte omschrijving	Kernactiviteiten zijn het winnen, zuiveren, distribueren en verkopen van drinkwater. Oasen N.V. maakt drinkwater voor 750.000 mensen en 7.200 bedrijven in het oosten van Zuid-Holland.
Publiek belang	Op duurzame wijze zorgdragen voor drinkwater.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 4,55% in het aandelenkapitaal van Oasen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 103.668.000 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 162.538 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt : € 6.583.000
Risico's	Geen bijzonderheden.
Overige ontwikkelingen	Geen bijzonderheden.

Eneco Groep N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam.
Korte omschrijving	Eneco Groep is een groep van bedrijven die actief is in de energiesector. Hun missie: duurzame energie van iedereen, zodat mensen zelf de regie nemen over energie.
Publiek belang	Er zijn publieke belangen rondom energievoorziening, maar het college heeft geconcludeerd dat geen van deze publieke belangen afzonderlijk of gezamenlijk doorslaggevend zijn om de aandelen in Eneco te willen houden.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,68% in het aandelenkapitaal van Eneco.
Eigen vermogen	Stand 1 februari 2018: € 2.869.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 februari 2018: € 2.787.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 127.000.000
Risico's	Niet aanwezig
Overige ontwikkelingen	Sinds 31 januari 2017 is het voormalige Eneco gesplitst in een energiebedrijf (Eneco Groep N.V.) en een netwerkbedrijf (Stedin Holding N.V.)

Stedin Holding N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam.
Korte omschrijving	Stedin bestaat uit verschillende bedrijfsonderdelen: netbeheerder, infrabedrijf en een netwerkbedrijf. Met elkaar zorgen zij ervoor dat klanten kunnen beschikken over (duurzame) energie om te leven, werken en ondernemen. Daarnaast verduurzaamt Stedin het energiesysteem en houdt zij het robuust en betaalbaar.
Publiek belang	Stedin draagt zorg voor het aanleggen, beheren en onderhouden van de gas- en elektriciteitsnetten. Onderdeel van het beheer is dat uitval of onderbreking van de gas en elektriciteitstoevoer wordt geminimaliseerd.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,68% in het aandelenkapitaal van Stedin.
Eigen vermogen	Stand 1 februari 2018: € 2.583.000.000(gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 februari 2018: € 3.968.000.000(gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 424.000.000
Risico's	Niet aanwezig
Overige ontwikkelingen	Sinds 31 januari 2017 is het voormalige Eneco gesplitst in een energiebedrijf (Eneco Groep N.V.) en een netwerkbedrijf (Stedin Holding N.V.)

Merwede LingeLijn Beheer B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De BV MLL is opgericht voor de aanleg van de MLL tussen Dordrecht en Geldermalsen om o.a. de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid van de deelnemende gemeenten te vergroten. De BV is nu verantwoordelijk voor het beheer van deze lijn.
Publiek belang	Openbaar vervoer.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de AVA. In deze AVA is elke gemeente vertegenwoordigd door één persoon/één stem. Besluiten in de AVA worden genomen bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
Financieel belang	De investering in de MerwedeLingeLijn heeft een totale omvang van circa € 55 miljoen. Hiervan komt circa € 10 miljoen voor rekening van Gorinchem.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 200.000 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 0 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 0
Risico's	Gemeente Gorinchem heeft de ambitie om de halte Gorinchem Noord te ontwikkelen. Dit jaar zal hier een planning opgesteld gaan worden en de beschikbare budgetten geactualiseerd. Hiernaast de ambitie om ook het knooppunt West nader te onderzoeken. Deze ontwikkeling bevindt zich nog in een pril stadium.
Overige ontwikkelingen	In zowel de Stuurgroep als aandeelhoudersvergadering heeft de gemeente Leerdam aangegeven dat zij de halte Broekgraaf niet langer wil gaan ontwikkelen. In beide vergaderingen is hier unaniem mee ingestemd. Dit betekent, op de korte termijn, dat alleen nog Gorinchem haar halte in Noord gaat ontwikkelen. Voor de langere termijn zijn er ambities door partijen om de MLL verder te ontwikkelen. Dit bevindt zich nu nog in een primair stadium.

Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De vennootschap heeft ten doel het oprichten van, het deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen, waaronder mede wordt begrepen het deelnemen als commanditaire vennoot in ROM-S C.V.
Publiek belang	Door de deelneming in ROM-S C.V. wordt bijgedragen aan de ontwikkeling van het Bedrijventerrein Schelluinen-West.
Bestuurlijk belang	De vennootschap is eind 2006 opgericht als onderdeel van de juridische structuur van ROM-S C.V. Het bestuurlijk belang loopt dan ook parallel aan ROM-S C.V. (zie hetgeen bij die verbonden partij is vermeld).
Financieel belang	De B.V. neemt voor 17,3% deel in ROM-S C.V.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 1.755.613 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 2000 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Resultaat	Het aandeel in het resultaat van ROM-S C.V. bedraagt over het boekjaar 2017: € 93.939 positief.
Risico's	Zie ROM-S C.V.
Overige ontwikkelingen	Omdat de vennootschap uitsluitend deelneemt in ROM-S C.V. verwijzen wij u naar de toelichting bij die verbonden partij.

Coöperatie ParkeerService U.A.

Vestigingsplaats	Amersfoort.
Korte omschrijving	Coöperatie van meerdere gemeenten, die allerlei diensten kunnen leveren op het gebied van Parkeren.
Publiek belang	De coöperatie verzorgt een juiste afhandeling van fiscale naheffingen en de behandeling van bezwaar- en beroepsprocedures.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering. Elk lid heeft één stem. Stemming over zaken geschiedt mondeling en over personen schriftelijk. Over alle voorstellen betreffende zaken wordt beslist met een gewone meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen. Bij stemming over personen wordt de persoon gekozen op wie de meerderheid van stemmen is uitgebracht.
Financieel belang	Gorinchem neemt de volgende producten af (inbesteding): invorderen naheffingsaanslagen (parkeerboetes), afhandeling bezwaren naheffingsaanslagen, afhandeling beroepen naheffingsaanslagen. Hiermee is op jaarbasis ca. € 50.000 gemoeid.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 3.115.768 Verwachte stand 1 januari 2019: € 2.750.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 2.000.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 1.492.067 Verwachte stand 1 januari 2019: € 1.500.000 Verwachte stand 31 december 2019: € 1.500.000
Resultaat	De resultaat over 2017 bedraagt: -/- € 182.664
Risico's	De 17 leden van de coöperatie bepalen met elkaar het beleid en hebben een gelijke stem. De (financiële) belangen zijn echter wel verschillend, omdat niet iedereen evenveel en/of dezelfde producten afneemt.
Overige	De indirecte kosten die door de coöperatie worden gemaakt worden op een andere manier verdeeld dan voorheen (op basis van het aantal gereguleerde parkeerplaatsen) en daarmee worden de kosten die wij als Gorinchem moeten dragen onevenredig hoog t.o.v. de geleverde diensten. We treden uit de coöperatie. Het contract loopt af per 31 december 2019. In 2019 gaan we in gesprek met mogelijke nieuwe partijen waarmee we gaan samenwerken.

Huisvuil Verbranding Centrale (HVC) N.V.

Vestigingsplaats	Alkmaar.
Korte omschrijving	HVC N.V. verwerkt ons huishoudelijk afval en ontwikkelt zich als een producent van duurzame energie voor haar aandeelhouders. Binnen GEVUDO verband wordt een aandelenpakket HVC van de twaalf deelnemende gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid beheerd. Het gaat om ruim 18% van de gemeentelijke aandelen HVC, waarvoor de GEVUDO gemeenten garant staan. HVC keert hiervoor een jaarlijkse vergoeding uit en zo mogelijk een winstuitkering. Dat laatste is in de afgelopen jaren niet gebeurd, omdat de aandeelhouders er voor gekozen hebben het aandeel vreemd kapitaal in HVC te reduceren.
Publiek belang	De verwerking van onze huishoudelijke afvalstromen en de productie van duurzame energie
Bestuurlijk belang	De realisatie van een circulaire economie en ondersteuning bij de energietransitie.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem staat garant voor 9,8 miljoen euro van het bedrijfskapitaal van HVC N.V. De jaarlijkse risicogarantie uitkering bedraagt € 86.000.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 103.000.000 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 761.000.000 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 13.585.000
Risico's	Omdat HVC steeds meer afhankelijk wordt van de opbrengsten van de geproduceerde duurzame energie, hebben de energieprijzen grote invloed op het bedrijfsresultaat.
Overige ontwikkelingen	HVC adviseert de aandeelhouders over de energietransitie en ondersteunt ook actief de ontwikkeling van duurzame energiebronnen. HVC levert duurzame stroom en groen gas aan onze gemeentelijke organisatie en is een potentiële partner voor het opzetten van een duurzame energie infrastructuur in Gorinchem.

3.7.5 C. Stichtingen

Stichting Binnenstadsmanagement Gorinchem

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De stichting heeft tot doel de verbetering van: a. de economische positie en uitstraling van de Gorinchemse binnenstad; b. de samenwerking tussen partijen die hierop invloed uitoefenen
Publiek belang	Een maatschappelijk goed functionerende en voor bewoners en bezoekers aantrekkelijke binnenstad met voldoende faciliteiten
Bestuurlijk belang	Gemeente, ondernemers en eigenaren commercieel vastgoed hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor het functioneren van de binnenstad
Financieel belang	De gemeente verstrekt een bijdrage van € 80.000.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 47.577 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 0 Verwachte stand 1 januari 2019: € 0 Verwachte stand 31 december 2019: € 0
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 258
Risico's	Geen bijzonderheden.
Overige ontwikkelingen	M.i.v. 2018 is er een splitsing van taken, waarbij promotionele taken zijn overgegaan stichting Gorinchem Citymarketing. BSM richt zich nu met name op ruimtelijk economische aspecten van de binnenstad.

Stichting Vesting3hoek

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De Vestingdriehoek is een toeristisch samenwerkingsverband tussen Gorinchem, Woudrichem, Slot Loevestein en Fort Vuren met als verbindende factor de veerdienst die de bezoeker van de ene naar de andere locatie vervoert.
Publiek belang	Grensoverschrijdende samenwerking tussen partijen om economische spin-off te realiseren die de locaties afzonderlijk van elkaar niet kunnen bereiken.
Bestuurlijk belang	Een afgevaardigde van het college (portefeuille Toerisme) neemt zitting in het bestuur en treedt hierbij op als voorzitter.
Financieel belang	Alle deelnemende gemeenten investeren naar rato van inwoners.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2018: € 13.737 Verwachte stand 1 januari 2019: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2018: € 2.950 Verwachte stand 1 januari 2019: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2019: € N.N.B.
Resultaat	De winst over 2017 bedraagt: € 11.299.
Risico's	Geen bijzonderheden.
Overige ontwikkelingen	Reorganisaties binnen de gemeente Gorinchem en de herindelingen bij de gemeenten van Woudrichem tot gemeente Altena en Lingewaal tot gemeente West Betuwe kunnen mogelijk leiden tot andere prioritering, verandering van inzet capaciteit en middelen.

Begroting 2019

Financiële begroting

